

STRATEGIJA

PRILAGODITEV BOHINJSKEGA

TURIZMA NA PODNEBNE SPREMEMBE

marec 2025

PP 07 Razvojna agencija Zgornje Gorenjske – RAGOR

Projekt: BeyondSnow

Naziv dokumenta: Strategija prilagoditev bohinjskega turizma na podnebne spremembe

Datum: 20.03.2025

Izdovalec: Razvojna agencija Zgornje Gorenjske, Spodnji Plavž 24e, 4270 Jesenice, zanj Jelka Popović Gužvić in Eva Štravs Podlogar

Projektna skupina pri izdelovalcu: Klemen Langus in Matjaž Stare (Turizem Bohinj), Slavka Zupan (K&Z, Svetovanje za razvoj d.o.o.) in Helena Cvenkel (BSC Kranj, Regionalna razvojna agencija Gorenjske)

To poročilo služi kot načrt za sproženje in nadaljevanje prehodnega procesa v pilotnem delovnem območju s ciljem zmanjšati odvisnost zimskega turizma od snega in okrepiti odpornost na podnebne spremembe. Ukrepi in opisi dejanj v tem dokumentu so rezultat sodelovalnih laboratorijev (A2.2) ter osnova za razvoj A2.3 (pilotna izvedba dejavnosti za povečanje odpornosti na podnebne spremembe v pilotnih območjih).

Datum izdaje: marec 2025

©Interreg Alpine Space BeyondSnow projekt 2024. Vse pravice pridržane. Uporaba te publikacije je predmet pogojev uporabe, objavljenih na spletni strani projekta. Kratki odlomki se lahko reproducirajo ali prevajajo, če je naveden vir.

<https://www.alpine-space.eu/project/beyondsnow/>

KAZALO VSEBINE

UVOD EURAC	1
Kratek opis projekta BeyondSnow	1
Zakaj razvijati prehodne strategije za krepitev odpornosti STD na podnebne spremembe?	1
Trendi (globalni) in potreba po konkretnih strategijah, prilagojenih kraju	2
Mednarodne politike	2
Pomembnost pristopov, osnovanih na ekosistemu	2
METODOLOGIJA IN STRUKTURA STRATEGIJE EURAC	2
Povzetek metodologije in logične strukture strategije	2
1. STANJE PILOTNEGA OBMOČJA BOHINJ	4
1.1. Opis pilotnega območja	4
Ponudba smučišč	5
Analiza turističnih in ekonomskih podatkov	6
Podatki o podnebj	7
Atrakcije: Kratek opis z zemljevidom	10
Analiza deležnikov vključno z institucionalnimi strukturami	11
Pregled lokalnih pobud/projektov	13
Usklajenost z nacionalnimi/regionalnimi politikami	14
1.2. Participativni pristopi in elaboracija primarnih podatkov/aktivnosti A2.2	18
»Senzibilna diagnoza – poglobljeni intervjuji«	19
Opis lokalno sprejete metode	20
Analiza in rezultati	20
Oblikovanje – laboratoriji (delavnice)	22
Ankete gostov: Aktivnosti	26
1.3. SWOT analiza pilotnega območja Bohinj	31
1.4. Opredelev problemov	31
Seznam glavnih in sekundarnih problemov	31
2. Vizija in cilji	32
2.1. Vizija	32
2.2. Cilji pilotnega območja Bohinj	33
2.3.1. Splošni cilj(i):	33

2.3.2. Lokalni cilji s povezavo na ustrezna področja delovanja	33
3.1. Področje delovanja 1: »ZELENE ZIME« Razvoj ponudbe za zelene in deževne zime, jesen in pomlad.....	33
Možni ukrepi, projektne ideje	33
3.2. Področje delovanja 2: »RAZBREMENIMO POLETJE« Učinkovitejše upravljanje obiska in prometa v destinaciji v poletni visoki sezoni	40
Možni ukrepi, projektne ideje	40
3.3. Področje delovanja 3: »KOMPETENČNI CENTER« Razvoj domačih kadrov in ozaveščanje ponudnikov.....	41
Možni ukrepi, projektne ideje	41
4. Pogled v prihodnost in načrt uresničevanja	46
Shema strategije.....	46
Upravljanje: usklajevanje izvedbe strategije, časovnica vseh področij delovanja, odgovornosti, načrt izvedbe v letu 2025.....	48
Spremljanje.....	49
Literatura in viri:	50
PRILOGA 1: Pregled prilagajanj na podnebne spremembe smučarskih centrov v alpskem prostoru ..	52

KAZALO SLIK

Slika 1: Grafični prikaz povezave aktivnosti A2.2 in A2.3	1
Slika 2: Osutek infografike Strategije – prazno.....	4
Slika 3: Ocena števila gospodinjstev in počitniških hiš od leta 2013 do leta 2022.....	5
Slika 4: Porazdelitev domačih in tujih prenočitev med različnimi trgi izvora leta 2022.	7
Slika 5: Mapa ranljivosti alpskih snežnih destinacij, verzija 0.92, lastna izdelava	8
Slika 6: Podnebne spremembe v Sloveniji in na območju občine Bohinj.....	9
Slika 7: Pregled slovenskega pilotnega območja Bohinj z znamenitostmi	10
Slika 8: Pregled najpomembnejših izbranih deležnikov bohinjskega turizma.....	12
Slika 9: Strateška skupina za razvoj turizma destinacije Bohinj.....	18
Slika 10: Prikaz načina zbiranja podatkov.....	19
Slika 11: Zbiranje podatkov za izvedbo intervjujev	19
Slika 12: Verigo deležnikov v turizmu sestavljajo štiri skupine	21
Slika 13: Povzetki ugotovitev intervjuvancev – prednosti	21
Slika 14: Možnosti za izboljšave stanja bohinjskega turizma	22
Slika 15: Prvi predlogi projektov in ukrepov za zelene zime	24
Slika 16: Fotografije iz drugega sklopa delavnic	24
Slika 17: Izvedba tretje delavnice.....	25
Slika 18: Izvedba 4. delavnice.....	26
Slika 19: Primer letaka za poletno anketo	27
Slika 20: Vpliv podnebnih sprememb na naslednje počitnice	28

Slika 21: Verjetnost za naslednji poletni obisk Bohinja in izvajanje športnih aktivnosti	29
Slika 22: SWOT analiza	31
Slika 23: Primer pokritega drsališča	37
Slika 24: Promocijski fotografiji destinacije	45
Slika 25: Shema prednostnih projektov Strategije prilagoditev bohinjskega turizma na podnebne spremembe	46
Slika 26: Primer klasičnega kolesarskega poligona in kolesarske proge, t. i. »trails«	49

KAZALO TABEL

Tabela 1: Odgovori zimske ankete glede na ciljno skupino	27
Tabela 2: Odgovori poletne ankete glede na ciljno skupino	29
Tabela 3: Tabela področij delovanja	47

Okrajšave:

Akcijski načrt	Akcijski načrt razvoja zimske ponudbe in infrastrukture v destinaciji Bohinj v obdobju 2020–2024
STD	Snežna turistična destinacija
STO	Slovenska turistična organizacija
Strategija	Strategija prilagoditev bohinjskega turizma na podnebne spremembe
TNP	Triglavski narodni park
Moj Bohinj 2030	Strategija in akcijski načrt bohinjskega turizma 2030
EU	Evropska unija
PP	Projektni partner/ji
SURS	Statistični urad Republike Slovenije

Odgovornost

Informacije in stališča v tej publikaciji so mnenja avtorjev, izhajajo iz sodelovalnih laboratorijev, izvedenih v tem specifičnem pilotnem delovnem območju projekta BeyondSnow, in ne odražajo nujno uradnega stališča Evropske komisije ali vseh regij PP. Evropska komisija, njene institucije in organi ter osebe, ki delujejo v njenem imenu, ne morejo biti odgovorni za morebitno uporabo informacij, vsebovanih v dokumentu.

Reprodukcija je dovoljena pod pogojem, da je vir naveden (BeyondSnow (2024). D.2.2.1 – Strategije prehoda in analiza scenarijev v zvezi z njihovimi potencialnimi dolgoročnimi učinki), razen če ni drugače navedeno. Za uporabo/reprodukcijo materialov tretjih oseb, ki so označeni kot taki, je potrebno pridobiti dovoljenje avtorjev. Za več informacij in prenos dodatnih virov obiščite spletno stran projekta: <https://www.alpinespace.eu/project/beyondsnow/>.

Informacije so na voljo brez kakršnekoli pravne odgovornosti za točnost ali popolnost.

Zahvale

Avtorji se zahvaljujemo vsem udeležencem v sodelovalnih laboratorijih ter vsem deležnikom, vključenim v dejavnosti projekta BeyondSnow, opazovalcem za njihovo podporo in ekipi drugih pilotnih delovnih območij za dragocene izmenjave informacij.

PREDGOVOR

Alpski turizem je na prelomnici velikih sprememb, ko snežna odeja pozimi na smučiščih ni več zagotovljena, prihod turistov na destinacijo pa tudi ne samoumeven. Kako prepričati turiste, da je destinacija odlična izbira za zimski dopust, četudi jim ne more zagotoviti izvajanja snežnih aktivnosti? Katere alternativne dejavnosti bodo zadovoljile njihove afinitete? Bodo druge dejavnosti prevladale željo po snežnem dopustu?

Potrebna bodo leta vlaganj, potrpežljivosti in vztrajnosti v preoblikovano (zimsko) turistično ponudbo, ki bo zagotovila delo vsem deležnikom v turizmu, kraju pa življenje.

Zaradi ranljivosti smučarskih središč smo v sklopu projekta BeyondSnow iskali trajnostne rešitve za zimski turizem, ki ne bodo temeljile na tehničnem zasneževanju. Rešitve bodo temeljile na ustvarjanju gorskih središč s celoletno ponudbo, saj je trenutno v Bohinju značilna pretirana sezonskost z udarnima mesecema julijem in avgustom. Torej je na eni strani cilj razbremeniti poletne mesece z boljšim upravljanjem turističnih tokov in nadgradnjo turistične ponudbe, ki bo privlačna za turiste tudi zunaj poletne sezone, ter na drugi strani ponuditi rešitve za zelene zime. Dejstvo je, da sta glavni motiv prihoda gostov destinacije Bohinj čudovita narava in raznolikost alpske krajine, kar je glavni adut, ki se ga mora ohraniti s trajnostnim turizmom. Priprava Strategije prilagoditev bohinjskega turizma na podnebne spremembe poteka vzporedno z novelacijo krovnega strateškega načrta destinacije Bohinj za bolj uravnotežen in odgovoren razvoj Bohinja, zato sta procesa medsebojno povezana. Krovni destinacijski razvojni načrt povzema strateške smernice podane prehodne strategije, v izvedbenem delu pa s tem dokumentom podrobneje razvijamo in uresničujemo tri skupne konkretne rešitve, in sicer »ZELENA ZIMA«, »RAZBREMENIMO POLETJE« in »KOMPETENČNI CENTER«.

Podpis odgovornega projektnega partnerja

Razvojna agencija Zgornje Gorenjske
direktorica Eva Štravs Podlogar

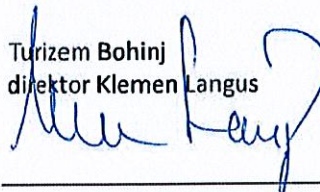

RAZVOJNA AGENCIJA ZGORNJE GORENJSKE

4270 JESENICE, SPODNJI PLAVŽ 24E

Podpis odgovorne organizacije za implementacijo Strategije

Turizem Bohinj
direktor Klemen Langus

**TURIZEM
BOHINJ**

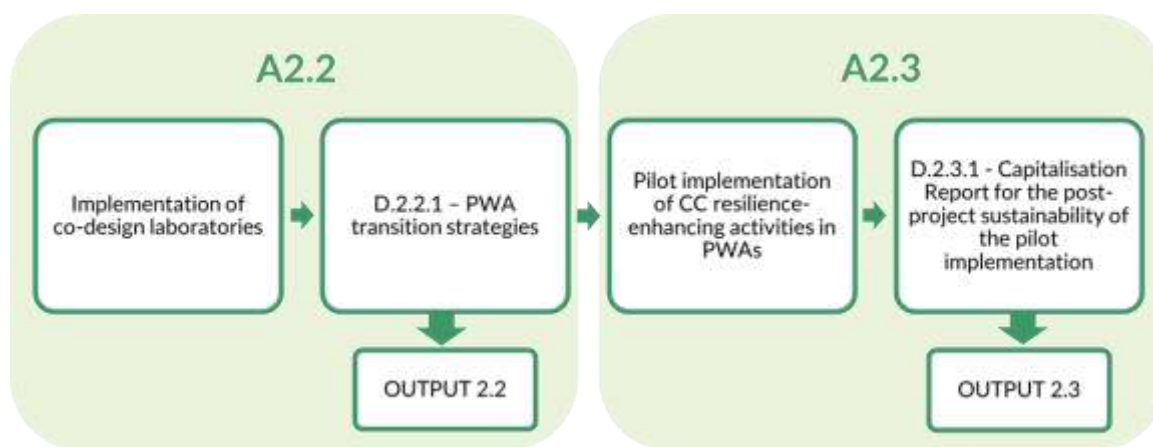
JAVNI ZAVOD ZA
POSPEŠEVANJE TURIZMA
STARA FUŽINA 38
SI 4265 BOHINJSKO JEZERO

UVOD EURAC

Kratek opis projekta BeyondSnow

Zaradi podnebnih sprememb je zelo verjetno, da se bo snežna pokritost v Alpah v prihodnosti še naprej zmanjševala. Še posebej majhne destinacije za zimski turizem na srednjih višinah in njihove skupnosti morajo poleg ekoloških vplivov upoštevati tudi socio-ekonomske posledice zmanjševanja snežne pokritosti. Projekt BeyondSnow si prizadeva povečati socio-ekološko podnebno odpornost destinacij za zimski turizem na srednjih in nizkih višinah, da bi jim omogočil, da obdržijo ali celo povečajo svojo privlačnost za prebivalce in turiste. Med projektom se skupaj oblikujejo nove trajnostne razvojne poti, procesi prehoda in izvedljive rešitve v okviru 10 specifičnih pilotnih delovnih območij, prostorsko razporejenih po šestih alpskih državah, ki se razlikujejo po velikosti, razvojnem nivoju in kritičnostih. Državljeni, upravniki destinacij in odločevalci na različnih tehničnih in političnih ravneh so osnovna skupina ljudi, vključenih v ta proces. Trenutni dokument (D.2.2.1), ki se osredotoča na strategije prehoda, je ključna komponenta Aktivnosti 2.2. Služi kot pomemben korak med začetnim procesom soustvarjanja in kasnejšo pilotno izvedbo aktivnosti za povečanje odpornosti na podnebne spremembe v pilotnih delovnih območjih (Slika 1).

Slika 1: Grafični prikaz povezave aktivnosti A2.2 in A2.3

Vir: Eurac Research

Zakaj razvijati prehodne strategije za krepitev odpornosti STD na podnebne spremembe?

Strategija prehoda je ključna za usmerjanje PWA¹ skozi kompleksne izzive, ki jih prinašajo podnebne spremembe, zlasti pri zmanjševanju odvisnosti od turizma, ki temelji na snegu. Ta strategija lahko ponudi celosten, dolgoročen pristop, ki sistematično obravnava temeljne vzroke ranljivosti. Osredotoča se na ustvarjanje novih, trajnostnih turističnih modelov, ki se lahko prilagajajo spreminjajočim se okoljskim razmeram, hkrati pa ohranjajo in izboljšujejo naravne in kulturne vrednote območja.

¹ Pilot Working Areas – pilotna območja

Trendi (globalni) in potreba po konkretnih strategijah, prilagojenih kraju

Globalni vplivi podnebnih sprememb postajajo vse bolj očitni, saj naraščajoče temperature, spremenjeni vzorci padavin in pogosti ekstremni vremenski pojavi vplivajo na ekosisteme in gospodarstva po vsem svetu. Za regije, odvisne od snega, kot so Alpe, te spremembe zahtevajo prilagoditvene strategije, ki so specifične in lokalno zasidrane.

Strategije, ki temeljijo na kraju, so ključne, saj upoštevajo edinstvene okoljske, kulturne in gospodarske kontekste vsake destinacije. S poudarkom na značilnostih posameznih regij lahko take strategije ne le zmanjšajo odvisnost od snega, temveč tudi povečajo odpornost na učinke podnebnih sprememb ter zagotavljajo dolgoročno trajnost turizma. Vključevanje ključnih deležnikov v ta proces zagotavlja, da so strategije praktične, široko podprte in sposobne preoblikovati izzive v priložnosti.

Mednarodne politike

Mednarodne politike zagotavljajo ključni okvir za usmerjanje prehoda k bolj trajnostnim in odpornim praksam turizma v Alpah in zunaj njih. Strategija prilagoditve Evropske unije, ki je bila prvič predstavljena leta 2013 in posodobljena leta 2021, poudarja potrebo po usklajenih dejanjih med državami članicami EU za obravnavo vplivov podnebnih sprememb v različnih sektorjih, vključno s turizmom. Skoraj vse države EU so razvile nacionalne strategije prilagoditve kot medsektorske načrtovalne instrumente za obveščanje in prioritetizacijo ukrepov za prilagoditev na podnebne spremembe, kar odraža naraščajoče zavedanje o pomembnosti proaktivnih ukrepov. V tem smislu so alpske države – Francija, Italija, Švica, Nemčija, Avstrija in Slovenija – razvile svoje nacionalne strategije, ki so predstavljene v lastnem dokumentu projekta BeyondSnow 2024 D.1.2.2 – poročilo o prilagoditvi STD.

Na podlagi posameznih prizadevanj so alpske države skupaj delale tudi na Načrtu podnebnih ukrepov 2.0 ALPCONV, ki služi kot glavna strateška referenčna točka v Alpah z operacionalizacijo ciljev, določenih v sistemu podnebnih ciljev Alp 2050 (Alpska konvencija 2021).

Pomembnost pristopov, osnovanih na ekosistemu

Pristopi, ki temeljijo na ekosistemih, so ključni v strategijah prehoda za STD-je, katerih cilj je zmanjšati odvisnost od snega in povečati odpornost. Ekosistemi, kot so gozdovi, mokrišča in reke, delujejo kot naravni zadrževalniki ogljika, zagotavljajo esencialne koristi lokalnim skupnostim in so osrednjega pomena za turistični sistem. Z vključevanjem ohranjanja ekosistemov v strategije prehoda lahko PWA poveča privlačnost destinacije, hkrati pa spodbuja trajnostne turistične prakse, kar na koncu prispeva k dolgoročni odpornosti in trajnosti tako turističnega sektorja kot lokalnih skupnosti.

METODOLOGIJA IN STRUKTURA STRATEGIJE EURAC

Povzetek metodologije in logične strukture strategije

Strategija prehoda, pripravljena za vsako pilotno območje projekta BeyondSnow, je pomemben korak, ki povezuje začetno fazo sooblikovanja s kasnejšo pilotno izvedbo dejavnosti za krepitev odpornosti na podnebne spremembe.

Glavni cilj strategij za območja je dokumentirati tako trenutno stanje kot tudi strateško vizijo, skupaj s področji ukrepanja, ki so bila v okviru projekta BeyondSnow razvita v sodelovanju z lokalnimi deležniki.

Te strategije so zasnovane tako, da deležnike usmerjajo ne le med trajanjem projekta, temveč tudi po njegovem zaključku oktobra 2025.

Strategije so pripravili PP, ki upravljajo posamezno pilotno območje. Vsaka strategija je bila napisana v lokalnem jeziku ustreznega območja. Za potrebe poročanja in razširjanja rezultatov v okviru programa Interreg Alpine Space je vsak PP, ki upravlja pilotno območje, zagotovil povzetek strategije v angleščini.

Pri razvoju Strategij prehoda na odpornost turistične destinacije na podnebne spremembe so bili pomembni viri in smernice številna strateška poročila, vključno s poročili CIPRA Nemčija (2023), Dworak idr. (2020) in Lotter in Dworak (2021). Poleg tega je bil ključni dokument »Smernice za participativno pripravo strategije prilagajanja na podnebne spremembe«, še posebej pri uporabi pristopov »senzibilne diagnoze« in »sodelovalnih laboratorijev«.

Metoda »senzibilne diagnoze«, ki jo je razvil PP 13 (FABTRA)², je bila uporabljena na pilotnih območjih za vključevanje lokalnih deležnikov v projekt BeyondSnow, izboljšanje kvalitativne analize podatkov ter vzpostavitev temeljev za sodelovalne laboratorije. Prilagojena kontekstu projekta BeyondSnow je »senzibilna diagnoza« posameznim pilotnim območjem omogočila, da prepoznajo in izkoristijo ključne elemente, potrebne za začetek systemskega prehoda k trajnosti in odpornosti na podnebne spremembe. Ta proces je prav tako pomagal opredeliti njihove potrebe po podpori v smislu procesov, virov in izzivov, obenem pa je mobiliziral širok spekter akterjev za aktivno sodelovanje v projektu.

»Sodelovalni laboratoriji«, izvedeni kot delavnice v vsakem pilotnem območju, so omogočili participativni in k izvedbi usmerjeni pristop k razvoju izvedljivih prehodnih strategij za prilagajanje na podnebne spremembe, s posebnim poudarkom na zimskem turizmu.

Proces razvoja strategij je vključeval ozaveščanje, prenos znanja in vključevanje različnih deležnikov. Podrobnejše informacije o metodah »senzibilne diagnoze« in »sodelovalnih laboratorijev« so na voljo v prej omenjenih »Smernicah za participativno pripravo strategije prilagajanja na podnebne spremembe«.

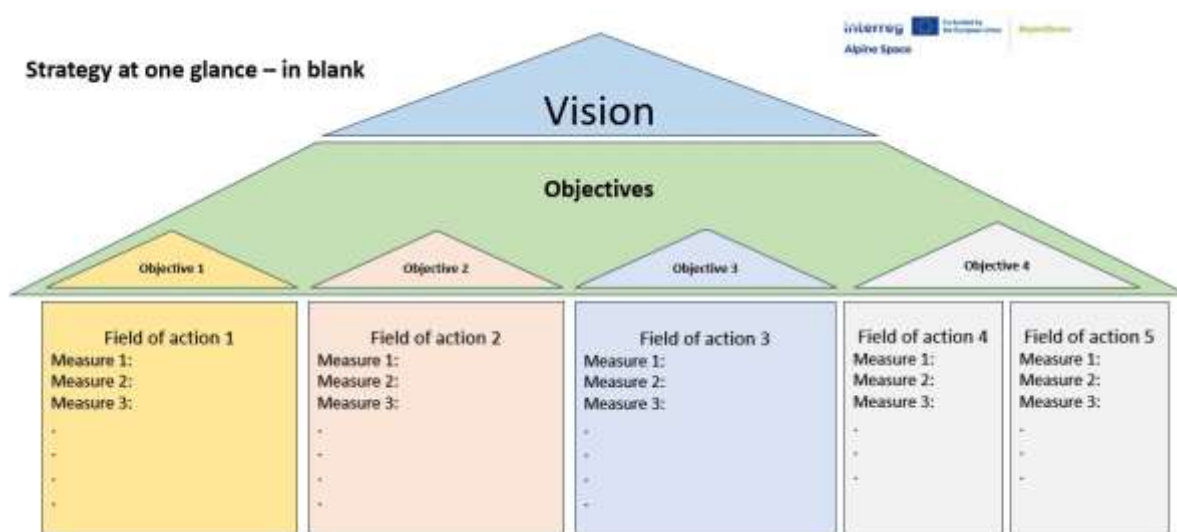
Strategije so strukturirane na naslednji način:

- Uvod v projekt BeyondSnow, ki vključuje cilje za pripravo strategije, globalne trende, mednarodne politike in pristope, ki temeljijo na ekosistemi.
- Status quo pilotnega območja, vključno z opisom referenčnega scenarija in regije, participativnimi pristopi ter analizo primarnih podatkov v okviru BeyondSnow, ter opredelitev težav.
- Vizija in cilji.
- Področja ukrepanja – ukrepi in projektne ideje.
- Pogled naprej in načrt izvedbe.
- Graf strategije.
- Načrt upravljanja in izvedba.

Spodnja prazna grafika ponuja pregled celovite »slike« strategije pilotnega območja v smislu vizije, ciljev, področij ukrepanja in ukrepov:

² Oznaka projektne partnerja v projektu BeyondSnow, La Fabrique des Transitions, France.

Slika 2: Osnutek infografike Strategije – prazno

Vir: PP 09 DIT³

1. STANJE PILOTNEGA OBMOČJA BOHINJ

1.1. Opis pilotnega območja

Geografija in demografija destinacije

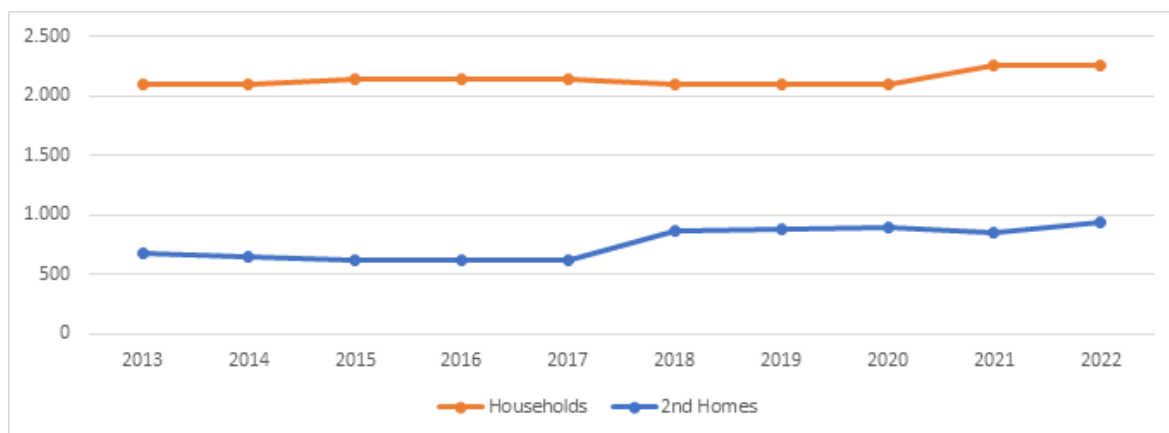
Občina Bohinj se razteza na 333,7 km² površine na območju Julijskih Alp. Je občina z enim najvišjih deležev zavarovanih območij, saj je kar 66 % površine občine v Triglavskem narodnem parku, 82 % pod Naturo 2000, 73 % površin pa je gozdnih. Ledeniško Bohinjsko jezero, Triglav in ohranjene planine so najprepoznavnejši krajinski elementi destinacije in pomembne ikone slovenske narodne identitete (Turizem Bohinj in Občina Bohinj 2025).

Leta 2023 je bilo po podatkih SURS v občini Bohinj 5.430 prebivalcev. Za Bohinj je tako kot za ostale slovenske in alpske gorske skupnosti značilno staranje prebivalstva. Povprečna starost prebivalca in indeks staranja sta daleč nad slovenskim povprečjem. Povprečen prebivalec Bohinja je bil leta 2023 star 45,4 let (Slovenija 44 let), indeks staranja pa je znašal 160,9 (Slovenija 142,9 let) (SURs 2023).

Navedeno pomembno determinira prihodnost turistične destinacije, saj se že danes Bohinj sooča s pomanjkanjem delovne sile in potrebo po uravnoteženju kakovosti bivanja s turističnim razvojem.

³ Oznaka projektne partnerja v projektu BeyondSnow, Deggendorf Institute of Technology, Germany.

Slika 3: Ocena števila gospodinjstev in počitniških hiš od leta 2013 do leta 2022

Vir: Corradini, P., Omizzolo, A., Santora, G., Corrado, F., Erard, O., Costantini, M. M., in Colusso, M. (2023). Report and database of PWAs tourism datasystems D.1.3.1 – October 2023

Bohinj je priljubljena turistična destinacija in ponuja veliko možnosti za aktivno preživljanje prostega časa, zato je privlačna za lastnike počitniških hiš. Na eni strani, ker jim omogoča oddih v naravi, in na drugi strani možnost oddaje apartmaja v najem in s tem dodatni vir zaslužka.

Leta 2022 je bilo v Bohinju 939 počitniških hiš. Prisotnosti počitniških hiš ne gre zanemariti, še posebej ob upoštevanju števila gospodinjstev v Bohinju, ki znaša 2.257. Če postavimo ti dve številki v sorazmerje, dobimo eno počitniško hišo na vsakih 2,4 gospodinjstva. Glede na to, da so počitniške hiše običajno uporabljane le ob določenih dnevih (predvsem ob koncih tedna) in tednih (glavni dopusti) v letu, lahko njihovo precej visoko število prevedemo v obratno razmerje med lokalnimi prebivalci in stanovanjsko infrastrukturo (Corradini idr. 2023).

Ponudba smučič

Smučišča na območju Bohinja so na nizki nadmorski višini, segajo od 500 m do 1.800 m, kar pomeni, da je višinska razlika 1.250 m. Celotna destinacija na petih lokacijah ponuja 25 naprav (od tega pet vrvnih vlečnic) ter 33 prog s skupno dolžino 36 kilometrov. Gre za majhno in v alpskem prostoru nekonkurenčno zimskosmučarsko ponudbo, zato je destinacija usmerjena na nezahtevne smučarje in smučarje začetnike.

Na območju destinacije Bohinj deluje 6 ločenih smučarskih centrov, od tega trije večji, ki so povezani s smučarskimi avtobusi, so: Žičnice Vogel Bohinj, d.o.o., Turistični center Soriška planina d.o.o. in Center Pokljuka d.o.o. K temu seznamu dodajamo tudi tri manjša smučišča: Kozji hrbet samo z eno vlečnico ter Viševnik in Senožeta z dvema vlečnicama. Smučišče Soriška Planina se nahaja v občini Železniki. Zaradi svoje dostopnosti iz Bohinjske Bistrice je za destinacijo Bohinj velikega pomena, zato je bila vključena tudi v poseben občinski program spodbujanja zimske ponudbe Bohinja, t. i. Akcijski načrt (Turizem Bohinj 2020).

Sofinanciranje je opredeljeno v Pravilniku o sofinanciranju delovanja zimskih centrov v občini Bohinj. Namen finančne pomoči je delno pokrivanje stroškov delovanja zimskih centrov (spletna stran Občine Bohinj, b.d.).

Tako smučišče Vogel kot smučišče Soriška Planina v zadnjih letih že investirata v celoletno turistično infrastrukturo in posodabljanje naprav ter zasneževalnih sistemov.

Po drugi strani je v destinaciji opredeljenih 60 km tekaških prog, med njimi 30 km na planoti Pokljuka z nadmorsko višino nad 1.300 m. Na Rudnem polju na Pokljuki je vzpostavljen mednarodni biatlonski center, ki ga upravlja Center Pokljuka.

Analiza turističnih in ekonomskih podatkov

Število prihodov in nočitev se je v obdobju med letoma 2013 in 2022 stalno povečevalo, še posebej od leta 2018. Povprečna dolžina bivanja, ki je leta 2013 znašala 2,9 dni, je postopoma upadala do 2,7 dni v letu 2022. Najdaljša povprečna dolžina bivanja, 3 dni, je bila dosežena leta 2020, vendar ta podatek ni povsem reprezentativen zaradi pandemije covid-19. Prvo reprezentativno leto po pandemiji je leto 2022, ko je Bohinj dosegel rekordno število prihodov (299.053) in nočitev (820.939). V primerjavi z letom 2013 so se prihod in nočitve več kot podvojili, čeprav je povprečna dolžina bivanja nekoliko padla, kar pomeni, da so turisti v povprečju preživeli manj noči na destinaciji (Corradini idr. 2023). Trend rasti se nadaljuje v letih 2023 in 2024, a se je intenzivnost rasti ustalila.

V Bohinju je turistični obisk razporejen med poletno in zimsko sezono na naslednji način:

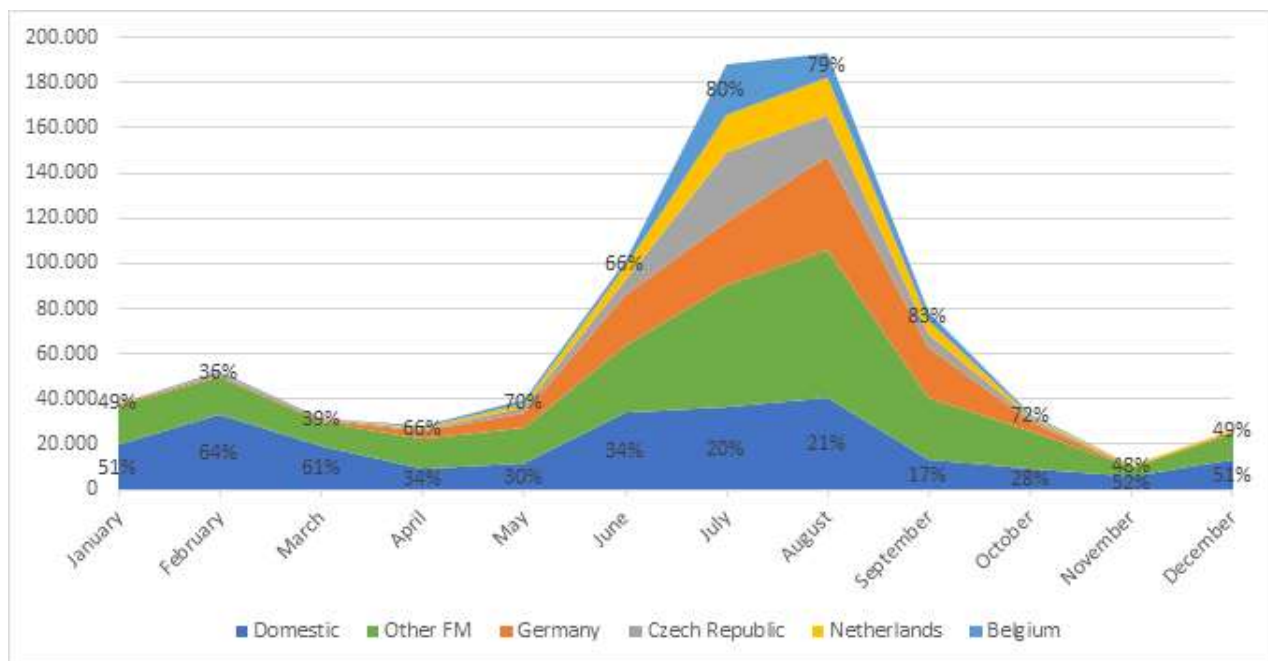
Glede prihodov in nočitev Bohinj kaže prevladujočo poletno sezono v primerjavi z zimsko. Povprečna razporeditev prenočitev med zimo in poletjem, od poletne sezone 2013 dalje (z izjemo leta 2020), znaša 22,5 % pozimi in 77,5 % poleti. Povprečna dolžina bivanja je nekoliko daljša pozimi kot poleti (v obdobju med letoma 2013 in 2022: 2,96 dni pozimi in 2,74 dni poleti) (Corradini idr. 2023).

Na podlagi podatkov o prenočitvah v obdobju med letoma 2013 in 2022 je povprečen delež gostov znašal 33 % domačih in 66 % tujih gostov. Leta 2022 je delež tujih gostov znašal 70 %, domačih pa 30 %. Tujci so imeli nekoliko daljšo povprečno dolžino bivanja (2,61 dni za domače, 2,81 dni za tuje goste) (Corradini idr. 2023).

Struktura gostov poleti in pozimi je različna.

Tujci večinoma Bohinj raje obiskujejo v poletni sezoni, kjer so v povprečju predstavljali 74,2 % vseh gostov, leta 2022 pa je njihov delež narasel na 77,1 % (Corradini idr. 2023).

Slika 4: Porazdelitev domačih in tujih prenočitev med različnimi trgi izvora leta 2022. Podatkovni oblaček predstavlja delež v % med domačimi in vsemi tujimi prenočitvami.

Vir: Corradini, P., Omizzolo, A., Santora, G., Corrado, F., Erard, O., Costantini, M. M., in Colusso, M. (2023). Report and database of PWAs tourism datasystems D.1.3.1 – October 2023

Največje trge destinacije predstavljajo Nemčija s 16 %, Češka z 8 %, Nizozemska s 6 % in Belgija s 5 %, preostale države pa 34 % (Corradini idr. 2023).

Pri tem je struktura gostov pozimi nekoliko drugačna. Največji odstotek zimskih gostov predstavlja Hrvaška (24 %), Madžarska (5,9 %), Italija (4,44 %) ter Nemčija in Srbija okoli 3 % (SURS 2024).

Za prihodnji potencialni razvoj zimske sezone bi lahko dodatno analizirali druge tuje trge, da bi razumeli, katere narodnosti so prisotne pozimi in kaj jih motivira za obisk Bohinja v zimski sezoni.

Vloga turizma v lokalnem gospodarstvu

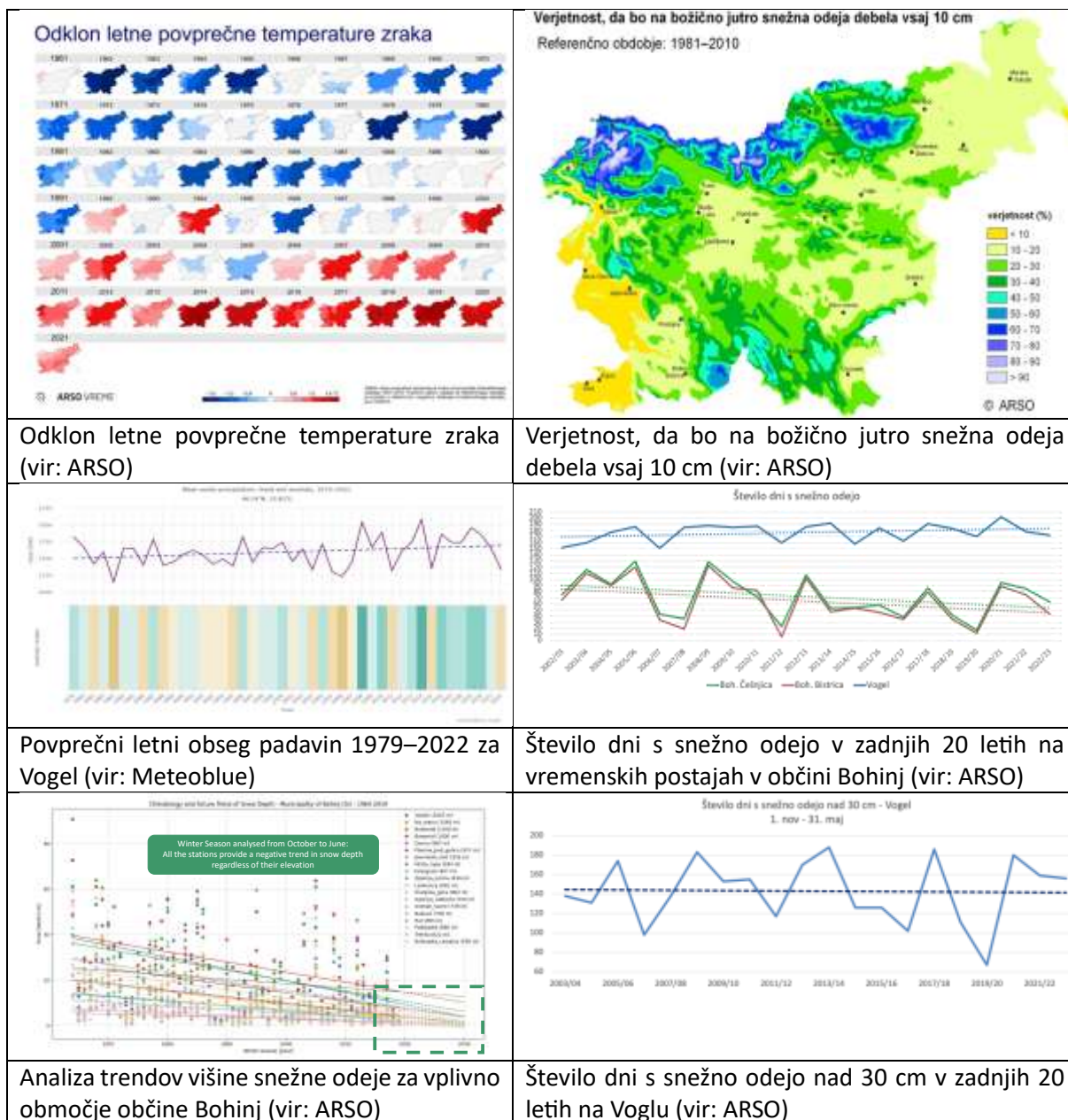
V dejavnosti gostinstvo in turizem (C) je leta 2022 poslovalo 85 gospodarskih subjektov, ki imajo sedež v občini Bohinj. V njih je bilo 253 zaposlenih, ustvarili pa so 34,3 mio. EUR prihodkov in 45.883 EUR dodane vrednosti na zaposlenega. Turistično gospodarstvo v ožjem pomenu tako ustvari kar 54 % vse dodane vrednosti, ustvarjene v gospodarstvu občine Bohinj (AJ PES 2022).

Podatki o podnebjju

V zadnjih letih se sektor snežnega turizma sooča z različnimi in v nekaterih primerih zelo zahtevnimi trendi. Predvsem so opazni vplivi podnebnih sprememb, zviševanje temperatur in zmanjševanje zanesljivosti snežne odeje, pričakovati pa je, da se bodo ti učinki v prihodnosti še okrepili.

Zemljevid prikazuje rezultat karte ranljivosti alpskih snežnih destinacij. Stopnje ranljivosti segajo od nizke do akutne. Večina občin v območju alpskega prostora kaže visoko stopnjo ranljivosti. Občine v osrednjih gorskih predelih Alp (tudi Bohinj) večinoma kažejo zmerno stopnjo ranljivosti, medtem ko so območja v vzhodnem delu Alp ali v bližini nižin označena s hudo stopnjo ranljivosti (Omizzolo idr. 2023).

Slika 6: Podnebne spremembe v Sloveniji in na območju občine Bohinj

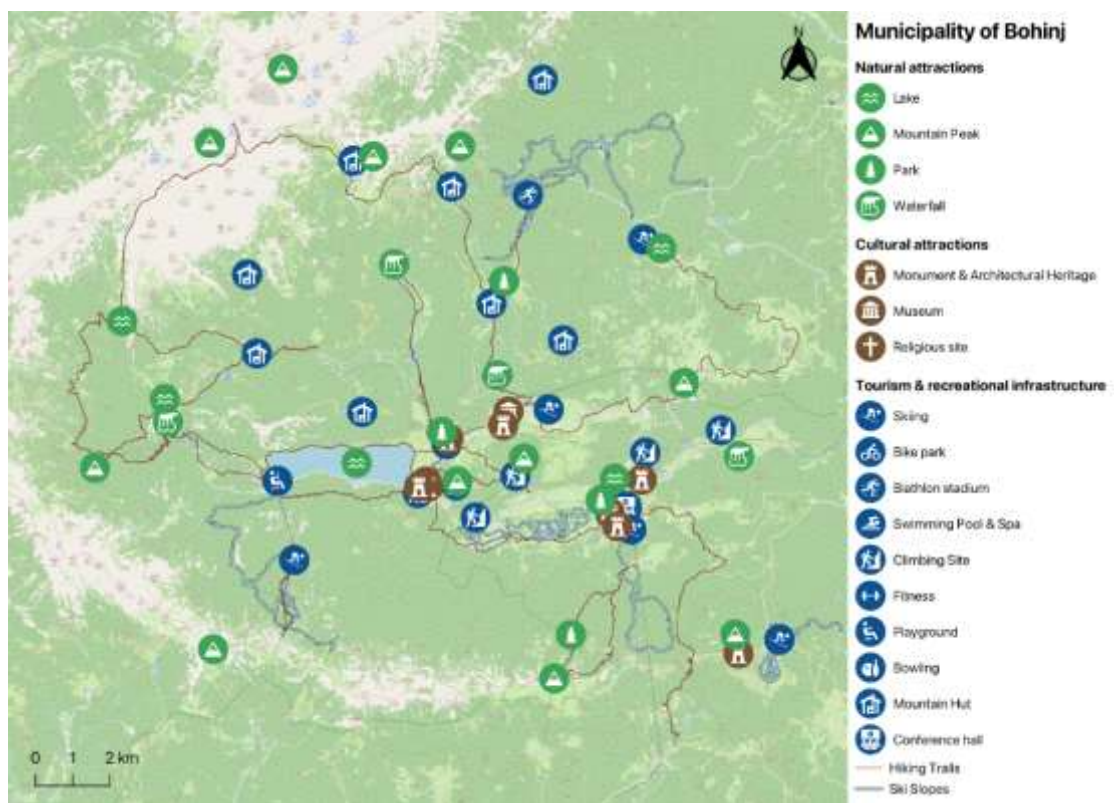

Vir: Urad za meteorologijo, hidrologijo in oceanografijo (2021). Podnebne spremembe 2021, Fizikalne osnove in stanje v Sloveniji. Ministrstvo RS za okolje in prostor

https://meteo.arso.gov.si/uploads/probase/www/climate/text/sl/publications/2021_11-Poro%C4%8Dilo%20IPPC%20Podnebje%202021.pdf

Atrakcije: Kratek opis z zemljevidom

Slika 7: Pregled slovenskega pilotnega območja Bohinj z znamenitostmi

Vir: Corradini, P., Omizzolo, A., Santora, G., Corrado, F., Erard, O., Costantini, M. M., in Colusso, M. (2023). Report and database of PWAs tourism datasystems D.1.3.1 – October 2023

Povezava do zemljevida: <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1T2fEIGIRP-8bX01gySvqMTGUb-AfbXo&ll=46.3143425547274%2C13.956827981163253&z=12>

Glavne aktivnosti v okviru bohinjskega turizma lahko razdelimo na več sklopov (Corradini idr. 2023):

- snežne aktivnosti (smučanje, deskanje, tek na smučeh, turno smučanje, krpljanje, zimsko pohodništvo in sankanje),
- ostala zimska doživetja (naravne in kulturne znamenitosti, jahanje, gastronomija, velnes, notranji bazeni in notranji bowling),
- poletne aktivnosti (naravne in kulturne znamenitosti, pohodništvo, gorsko in cestno kolesarstvo, plezanje, jadralno padalstvo, soteskanje, rafting, velnes, jahanje, ribolov, kolesarski park in zgodovinski park),
- dogodki pozimi: svetovni pokal in svetovno prvenstvo v biatlonu na Pokljuki,
- dogodki poleti: Festival alpskega cvetja, Kravji bal, ambientalni glasbeni festivali.

Analiza deležnikov vključno z institucionalnimi strukturami

Z analizo ključnih deležnikov bohinjskega turizma določimo, kdo so glavni akterji, ki vplivajo na razvoj in upravljanje turizma v Bohinju. Deležniki so organizacije, skupine ali institucije, ki imajo interese ali vpliv na turistično ponudbo in povpraševanje, ter tudi vsi posamezniki. V primeru Bohinja, ki je pomembno turistično središče zaradi naravnih lepot, predvsem Bohinjskega jezera in Triglavskega narodnega parka, je ključnih deležnikov več:

- lokalna skupnost Občina Bohinj s 4 krajevnimi skupnostmi,
- turistične organizacije (uradna javna destinacijska management organizacija Turizem Bohinj),
- državne in regionalne institucije (Skupnost Julijske Alpe, TNP, BOJA, STO),
- društva in nevladne organizacije (Turistično društvo Bohinj, ŠD Srednja vas, Smučarsko skakalni klub Bohinj),
- turisti,
- investitorji,
- mediji,
- športna in rekreativna društva.

Vsi navedeni posredno ali neposredno vplivajo na uravnavanje turizma na določenem območju. **Prebivalci Bohinja** so najpomembnejši del lokalne skupnosti, saj živijo na območju, kjer turizem neposredno vpliva na kakovost življenja. **Turistični ponudniki** so tesno povezani s turistično industrijo, njihova uspešnost je odvisna od turističnega obiska in turističnega produkta.

Turizem Bohinj je lokalna **turistična organizacija**, ki ima ključno vlogo pri upravljanju Bohinja kot turistične destinacije. Oblikuje marketinške strategije, ki sledijo jasnemu cilju – razvijati trajnostni turizem v »domači dnevni sobi« Bohinjcev. Ključnega pomena je zagotoviti pogoje za sobivanje prebivalcev in turistov.

Domači in tuji turisti so osrednji deležnik, saj njihov obisk vpliva na celotno turistično industrijo. Njihov način preživljanja prostega časa in vedenje vplivata na oblikovanje turistične ponudbe – raste povpraševanje po trajnostnih oblikah turizma, aktivnostih v naravi, t. i. outdoor (pohodništvo in kolesarjenje), kar vpliva na prilagajanje ponudnikov storitev.

Lokalna oblast, Občina Bohinj, ima ključno vlogo pri oblikovanju in izvajanju politik, ki uravnavajo turizem, npr. pri izdajanju dovoljenj za turistične objekte, infrastrukturo, ter pri skrbi za razvoj turizma v skladu s potrebami prebivalcev in varstvom okolja.

Državne in regionalne institucije

STO igra pomembno vlogo pri promociji Bohinja kot ene izmed ključnih destinacij za obiskovalce iz Slovenije in tujine. Skrbi za usklajevanje promocije in financiranje kampanj, ki vključujejo tudi Bohinj.

Bohinj leži znotraj TNP, zato je javni zavod TNP pomemben deležnik pri uravnavanju turističnih tokov.

Skupnost Julijske Alpe je neformalno združenje upravljavcev destinacij, med katere sodijo Bohinj, Kranjska Gora, Dolina Soče, Bled, Gorje, Žirovnica, Jesenice in Radovljica. Gre za povezano in celoletno alpsko destinacijo, kjer je turizem osrednji generator trajnostnega razvoja.

Društva in nevladne organizacije: V Bohinju delujejo različna društva in nevladne organizacije. Njihova vloga je predvsem skrb, da turistični razvoj ne bi ogrozil naravne dediščine.

Nekatere organizacije izvajajo okoljevarstvene projekte, druge pa sodelujejo pri ozaveščanju turistov o pomenu trajnostnega turizma.

Investitorji

Investitorji, ki vlagajo v turistično infrastrukturo, imajo pomemben vpliv na oblikovanje turističnih produktov v regiji. Njihovi interesi so usmerjeni v ekonomski razvoj, vplivajo pa tudi na stopnjo zaposlenosti v občini.

Mediji

Klasični in digitalni mediji, ki poročajo o Bohinju in promovirajo destinacijo, imajo pomembno vlogo pri oblikovanju podobe območja. Digitalni mediji, blogi in družbena omrežja še posebej vplivajo na mlajšo generacijo turistov. V sodobnem turizmu imajo vplivneži, ki promovirajo destinacije preko družbenih omrežij, vse večji vpliv. S promocijo Bohinja lahko povečajo turistični obisk, še posebej določenih ciljnih skupin (npr. mladi, avanturisti, ljubitelji narave).

Športna in rekreativna društva

Bohinj je priljubljena destinacija za športnike in ljubitelje aktivnega preživljanja časa v naravi. Športna društva pogosto sodelujejo pri organizaciji dogodkov in promociji športnih dejavnosti, kar pripomore k privabljanju specifičnih ciljnih skupin turistov.

Ključno je, da lokalna skupnost in upravljavci turizma sodelujejo pri oblikovanju strategij, ki zagotavljajo trajnostni razvoj, ki bo koristil tako lokalnim prebivalcem kot tudi varstvu narave. Uravnoteženje ekonomskih interesov z okoljskimi in socialnimi potrebami je ključno za dolgoročno uspešnost turizma v Bohinju.

V sklopu projekta BeyondSnow smo oblikovali diverzificirano skupino ključnih deležnikov v bohinjskem turizmu, ki prispevajo k razvoju turizma v Bohinju in tudi nudijo strokovno podporo pri pripravi strategije.

Slika 8: Pregled najpomembnejših izbranih deležnikov bohinjskega turizma

Vir: RAGOR

Pregled lokalnih pobud/projektov v kontekstu prehoda na podnebne spremembe, ki so že v izvajanju ali so načrtovani

Občina Bohinj že desetletje strateško načrtuje in usmerja razvoj turizma in prostora na trajnostnih načelih, ki so temeljni tudi za prilagajanje zimskega turizma na podnebne spremembe. Prvi korak k prilagoditvi na podnebne spremembe je sprejetje dokumentov na Občinskem svetu Občine Bohinj. S tem se Občina in ostali deležniki zavežejo k uresničitvi uradnih dokumentov v prostoru. Občina ima sprejetih več pomembnih strateških dokumentov, med katerimi so za predmetno prehodno strategijo relevantni naslednji dokumenti:

- Strategija trajnostnega razvoja Občine Bohinj 2025+,
- Lokalni energetske koncept občine Bohinj,
- Strategija trajnostnega razvoja območja Bohinjskega jezera (bohinjske jezerske skleda),
- Strategija razvoja kmetijstva v občini Bohinj za obdobje 2021–2030,
- Zima v Bohinju, Akcijski načrt razvoja zimske ponudbe in infrastrukture v destinaciji Bohinj v obdobju 2020–2024,
- Mobilnostni načrt Bohinja v visoki turistični sezoni.

V času poteka priprave predmetne prehodne strategije pa na ravni občine potekajo tudi druge strateške iniciative, kot so:

- Podlaga za oblikovanje akcijskega načrta za odpravljanje ozkih grl pri upravljanju z obiskovalci na območju skleda Bohinjskega jezera z dne 13. 3. 2023,
- Akcijski načrt urejanja prometa v Bohinju 2023–2030,
- Regijska celostna prometna strategija za širše območje Julijskih Alp,
- Moj Bohinj 2030 – Strategija in akcijski načrt bohinjskega turizma 2030,
- Načrt upravljanja Triglavskega narodnega parka 2026–2035,
- Razvojni načrt za Biosferno območje Julijske Alpe (BOJA) kot trajnostne turistične destinacije 2025+.

»Občina Bohinj je januarja 2021 sprejela Strategijo trajnostnega razvoja območja Bohinjskega jezera – Bohinjske jezerske skleda. Strategija, kot strokovna podlaga za pripravo sprememb v občinskih in drugih predpisih, opredeljuje stanje, izzive, preliminarno nosilno zmogljivost in ukrepe za trajnostni razvoj dejavnosti na območju skleda Bohinjskega jezera. Strategija upošteva področno nacionalno zakonodajo, zlasti Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP-1)¹ in Načrt upravljanja TNP, ki območje skleda Bohinjskega jezera opredeljuje kot eno najranljivejših in sezonsko najbolj obremenjenih območij v narodnem parku.« (Občina Bohinj 2023b, str. 4)

Omenjena strategija podaja številne vhodne podatke, ne podaja pa ocen nosilnih zmogljivosti, kar je pa cilj študije Podlaga za oblikovanje akcijskega načrta za odpravljanje ozkih grl pri upravljanju z obiskovalci na območju skleda Bohinjskega jezera iz leta 2023. Cilji študije so:

- izboljšati upravljanje z obiskovalci območja,
- zmanjšati pritiske obiskovalcev in njene prebivalce,
- doseči dvig kakovosti doživljanja skleda Bohinjskega jezera s strani prebivalcev in obiskovalcev.

Skleda Bohinjskega jezera predstavlja vse bolj privlačno območje, ki je v zadnjih letih še bolj izrazito, saj je zaradi vpliva podnebnih sprememb opazen trend večjih pritiskov na gorska območja, zlasti v poletnih mesecih (Občina Bohinj 2023b).

Navedeni dokumenti in ukrepi so pokazatelj prilagajanja na podnebne spremembe občine Bohinj s ključnimi cilji omejitve prometa v neposredni bližini jezera ter osveščanje uporabnikov tega prostora.

Občina Bohinj in vodilna turistična organizacija Turizem Bohinj še posebej tesno sodelujeta pri pripravi občinskih dokumentov, ki se navezujejo na trajnostni razvoj občine. Eden izmed teh je Akcijski načrt urejanja prometa v Bohinju 2023–2030.

Na podlagi izkušenj preteklih sezon ter izvedenih ukrepov na področju trajnostne mobilnosti sta na analize stanja ter napovedi rasti turizma v bodoče pristopili k pripravi še učinkovitejših ukrepov za upravljanje prometnega povpraševanja z namenom zmanjšanja negativnih vplivov prometa tako na naravno okolje kot na kvaliteto bivanja občanov in obiskovalcev. Cilj Akcijskega načrta urejanja prometa v Bohinju 2023–2030 je zasnovati kratkoročne kot tudi dolgoročne ukrepe, s katerimi bi prispevali k ureditvi prometa tako, da bo prijazen do narave in ljudi ter bo omogočal kakovostno bivanje za lokalno prebivalstvo in prispeval k razvoju trajnostnega turizma (Občina Bohinj 2023a).

Na 20. redni seji Občinskega sveta Občine Bohinj, ki je potekala 30. januarja 2025, je bila potrjena Strategija in akcijski načrt bohinskega turizma 2030, na kratko poimenovana Moj Bohinj 2030.

Usklajenost z nacionalnimi/regionalnimi politikami

1. »Strategic framework for climate change adaptation« iz leta 2016

Namen dokumenta v prevodu Strateški okvir prilagoditev na klimatske spremembe, ki ga je izdalo Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo RS, je okrepiti zmogljivosti za prilagajanje na podnebne spremembe, obvladovanje tveganj in izkoriščanje priložnosti, ki jih ponuja. Vizija dokumenta je, da Slovenija do leta 2050 postane družba, prilagojena in odporna na vplive podnebnih sprememb, za kar sta značilni visoka kakovost življenja in visoka stopnja varnosti življenja ob polnem izkoriščanju spremenjenega podnebja na podlagi trajnostnega razvoja (Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo RS 2016).

V pripravi je tudi nova strategija prilagajanja na podnebne spremembe (M. Klemenčič, osebna komunikacija, avgust 2024).

2. Resolucija o Dolgoročni podnebni strategiji Slovenije do leta 2050 (ReDPS50)

Vizija: Do leta 2050 bo Slovenija podnebno nevtralna in odporna družba, temelječa na trajnostnem razvoju. Učinkovito bo upravljala z viri, spodbujala nizkoogljično gospodarstvo, obnovljive vire energije, trajnostno mobilnost in lokalno pridelano hrano.

Prehod bo pravičen in vključujoč, z enakomerno porazdelitvijo stroškov ter podporo ranljivim skupinam. Družba bo prilagojena na podnebne spremembe ter bo zagotavljala visoko kakovost življenja (Ministrstvo za okolje in prostor 2021).

3. Zelena shema slovenskega turizma

Slovenija je prva destinacija na svetu z nazivom »zelena destinacija sveta«. Neokrnjena narava spodbuja k odgovornemu ravnanju in varovanju okolja. Znotraj Zelene sheme slovenskega turizma se uresničujejo zelene politike in ustvarjajo trajnostna doživetja. V okviru tega programa se podeljuje znak SLOVENIA GREEN, ki simbolizira zavezanost zeleni prihodnosti (Slovenska turistična organizacija, b.d.).

»Bohinj je v letu 2021 postal prva slovenska destinacija s platinastim znakom Slovenia Green, ki je najvišje priznanje Zelene sheme slovenskega turizma za destinacije.« Bohinj je primer izjemno skrbno ohranjene alpske idile v celotnih Alpah. K temu turistično destinacijo Bohinj zavezujejo mnoge zakonske obveze in mednarodne konvencije o varovanju okolja in zaveze k trajnostnemu razvoju (spletna stran Turizma Bohinj, b.d.). V Sloveniji ima samo 5 destinacij platinasto priznanje, torej najvišje priznanje za trajnostni turizem (M. Klemenčič, osebna komunikacija, avgust 2024).

»Zelena shema za destinacije predstavlja okvir, s katerim lahko načrtujejo svoje razvojne aktivnosti. Je proces, ki se ne konča s pridobitvijo znaka.« Vendar je potrebno doseči in spremljati kriterije, da bi destinacija obdržala znak Slovenia Green. Med kriterije spada tudi zmanjšanje vplivov podnebnih sprememb (Klemenčič 2023):

- ✓ nižanje emisij toplogrednih plinov za blaženje podnebnih sprememb,
- ✓ trajnostna mobilnost – destinacija ima izdelano celostno prometno strategijo ali drug dokument, v katerem so opredeljeni ukrepi za razvoj trajnostne mobilnosti,
- ✓ javni prevoz – ustrezno organiziran; destinacija spodbuja rabo javnih prevoznih sredstev med prebivalci in obiskovalci,
- ✓ nižanje rabe energije,
- ✓ obnovljivi viri energije,
- ✓ učinkovita izravnava ogljičnega odtisa.

Nenazadnje je potrebno tudi obveščanje prebivalcev, turističnih podjetij in obiskovalcev o posledicah podnebnih sprememb (Klemenčič 2023).

Turistične destinacije uresničevanje ukrepov zabeležijo v letnem poročilu, ki je podlaga za pridobitev in zadržanje standarda Slovenia Green. Destinacija mora redno spremljati doseganje ciljev trajnostnega razvoja turizma, kot jih je opredelila v akcijskem načrtu trajnostnih ukrepov. Enkrat letno doseganje ciljev poroča najvišjemu lokalnemu političnemu organu (Klemenčič 2023).

4. Strategija slovenskega turizma 2022–2028

Nacionalna politika razvoja turizma je zapisana v Strategiji slovenskega turizma 2022–2028 Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo RS.

Razvojni cilji slovenskega turizma, ki jih naslavlja razvojna politika (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS 2022)

Neposredno:

- ✓ okrepitev segmentov višje vrednosti in sočasen premik pozicije na trgu,
- ✓ ustvarjanje t. i. sezonalizacije z razvojem ustreznih produktov, ustreznim izborom tržnih segmentov in zagotavljanjem razpršenosti in časovne razporejenosti obiska,
- ✓ odgovorno trženje (v podporo sezonski in geografski distribuciji turističnih tokov ter odgovornemu ravnanju).

Posredno:

- ✓ uravnavanje in upravljanje turističnih tokov in destinacij,
- ✓ vzpostavitev systemskega, utečenega in digitalno podprtega lokalnega, regijskega, nacionalnega in medsektorskega sodelovanja na vseh ravneh,

- ✓ opolnomočenje Slovenske turistične organizacije za večjo vlogo na področju upravljanja razvoja.

Navedena strategija opredeljuje, da je pri preoblikovanju gorskih centrov, žičniških sistemov in smučišč v Sloveniji potrebno slediti strateškim usmeritvam v turizmu ter razvoju trajnostnega, avtentičnega in butičnega turizma, ki temelji na kakovostnih produktih in izkoriščanju naravnih potencialov. »Obenem pa je treba upoštevati tudi občutljivost in ranljivost gorskega sveta ter tradicijo planinstva, kar za gorski svet narekuje trajnostni način obiskovanja, vključno z minimalnim obremenjevanjem gorskega sveta z infrastrukturo in puščanjem minimalnega okoljskega odtisa.« (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo RS 2022)

Uresničevanje ciljev nove Strategije slovenskega turizma je Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport pričelo v letu 2023 z načrtom investicij v devet smučarskih centrov, ki sredstva usmerijo v kakovostnejšo infrastrukturo, celoletno ponudbo in bogatejša doživetja. Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport je prestrukturiranje smučarskih centrov v gorske centre s celoletno ponudbo podprlo s 55,4 milijona evrov. Na razpisu so podprli vlaganja v žičniško kot tudi drugo turistično infrastrukturo za aktivnosti v naravi, ki niso vezane izključno na zimsko sezono. Dobra infrastruktura gorskih središč je osnova za razvoj celoletnega turizma in turističnih produktov, ki jih center ponudi tekom celega leta. Na ta način smo smučiščem omogočili, da z dobro žično in drugo turistično infrastrukturo povečajo dodano vrednost teh gorskih centrov skozi vse leto. Poleg razpisa v prestrukturiranje gorskih centrov je v letu 2022 in 2023 ministrstvo objavilo še razpis za investicije v turistične nastanitve in investicije v javno turistično infrastrukturo. To je eden največjih investicijskih ciklov v slovenski turizmu (Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport 2023).

Na območju občine Bohinj je podjetje Žičnice Vogel Bohinj, d.o.o. prijavilo sledeče investicije (Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport 2023):

- zamenjava dvosedežnice Zadnji Vogel s panoramsko krožno kabinsko žičnico,
- uvedba 4 novih storitev/proizvodov izven zimske sezone,
- outdoor park,
- organiziranje 5-zvezdičnega kulinaričnega doživetja pod zvezdami,
- snežni rafting,
- otroški park,
- disco golf,
- tematska pot.

V dokumentu Podnebne spremembe in slovenski turizem – Priporočeni ukrepi prilagajanja na podnebne spremembe in blaženja podnebnih sprememb izpostavljajo tveganja in potencialne priložnosti za blaženje podnebnih sprememb (dr. Turnšek idr. 2024):

- povečanje negativnih učinkov turizma zaradi rasti turizma ob podaljšanju sezon, npr. na biotsko raznovrstnost in povečanje erozije pohodniških poti,
- povečanje zelene mobilnosti,
- izpusti toplogrednih plinov se povečajo zaradi povečane potrebe po zasneževanju, kar pomeni tudi povečan pritisk na vodne vire,
- brez hitre dekarbonizacije oskrbe z električno energijo se bodo izpusti toplogrednih plinov še povečevali,
- večja ozaveščenost turistov lahko prinese nove priložnosti za trajnostno naravnano ponudbo.

5. Strategija prilagajanja Gorenjske regije na podnebne spremembe

Gorenjska se sooča z izzivi podnebnih sprememb, ki se kažejo z ekstremnimi vremenskimi dogodki, kot so vročinski valovi, močne padavine, viharji, žled, toča, ki postajajo vse pogostejši in vse bolj uničujoči. Posledice teh dogodkov so pogosto povezane s požari, poplavami, zemeljskimi plazovi, vetrolomi in pozebami, ki neposredno ogrožajo prebivalstvo, infrastrukturo in naravno okolje.

RAGOR se je skupaj s štirimi projektnimi partnerji uspešno prijavil na razpis projekta Pathways2Resilience (P2R), kjer bo s projektom G2R (Gorenjska2Resilience/Gorenjska na poti odpornosti) sodeloval z 39 drugimi evropskimi regijami v 18-mesečnem programu, namenjenem izboljšanju prilagajanja na podnebne spremembe. Namen tega programa je oblikovati in uvesti konkretne ukrepe v Gorenjski regiji za povečanje odpornosti na podnebne izzive, ki ogrožajo varnost in blaginjo regije.

Strategija se osredotoča na razvoj celovitega pristopa za obvladovanje posledic podnebnih sprememb in krepitev odpornosti skupnosti, gospodarstva in okolja. Namen je zagotoviti okvir za ukrepanje na lokalni in regionalni ravni ter spodbuditi sodelovanje med različnimi deležniki.

Strategija prilagajanja Gorenjske regije na podnebne spremembe zajema obdobje do leta 2030, s pogledom do 2035 (na nivoju izvajanja nekaterih ukrepov prilagajanja na podnebne spremembe). Strategija se pregleda in po potrebi dopolni vsake 2 leti po sprejemu nacionalne strategije prilagajanja na podnebne spremembe.

6. Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027

Je strateški dokument, ki usmerja razvoj Gorenjske v obdobju 2021–2027. Namen programa je spodbujanje trajnostnega in uravnoveženega regionalnega razvoja, ki temelji na ohranjanju naravnega okolja, izboljšanju kakovosti življenja prebivalcev ter krepitvi gospodarske konkurenčnosti. Program vključuje različna področja, kot so infrastrukturni projekti, trajnostni turizem, spodbujanje podjetništva, ohranjanje narave ter spodbujanje digitalizacije.

Poleg tega se program osredotoča na izboljšanje socialnih in izobraževalnih storitev, podporo mladim, starejšim in ranljivim skupinam ter večjo vključitev lokalnih skupnosti v odločanje. Poudarek je na krepitvi ekološke trajnosti in energetske učinkovitosti, zlasti v povezavi s podnebnimi spremembami in varstvom narave.

Pomemben del programa je tudi spodbujanje zelenih iniciativ, kot so trajnostni transport, energetska prenova stavb, ohranjanje biotske raznovrstnosti in zmanjšanje svetlobnega onesnaženja. Gorenjska si prizadeva postati bolj prepoznavna kot destinacija, ki stavi na trajnostni razvoj, čiste tehnologije in ohranjanje naravnih virov.

1.2. Participativni pristopi in elaboracija primarnih podatkov/aktivnosti A2.2

K zbiranju podatkov k aktivnosti iz delovnega sklopa 2 (t. i. Work package 2) smo pristopili participativno. Soudeležba lokalne oblasti, vodilne turistične organizacije, turističnega gospodarstva ter civilnih deležnikov v turizmu kot tudi prebivalcev vseh generacij je bila nujno potrebna za pridobitev reprezentativnih podatkov za izdelavo prehodne strategije k blaženju posledic podnebnih sprememb v bohinjskem turizmu. Vključevanje deležnikov v turizmu je ključno za vidne premike v razvoju občine.

Deležnike smo vključevali preko delavnic. Po začetni ožji skupini deležnikov, povezanih z zimskim turizmom, smo skupino deležnikov z vsako nadaljnjo delavnico širili. Z vsako dodatno delavnico se je skupina zainteresiranih deležnikov povečevala. Pri tem se je projekt BeyondSnow vsebinsko in organizacijsko navezal na delovanje destinacijske strateške skupine za novelacijo obstoječe krovne destinacijske strategije ter jo angažiral tudi kot participativno platformo za predmetno prehodno strategijo.

Slika 9: Strateška skupina za razvoj turizma destinacije Bohinj

Vir: RAGOR

Nadaljevali smo z izvajanjem zimske, kasneje tudi poletne ankete, ki je bila primerna za najširši krog deležnikov, v katere smo vključili tudi prebivalce in turiste. Informacije z delavnic in anket smo nadgradili s poglobljenimi intervjuji.

Slika 10: Prikaz načina zbiranja podatkov

Vir: RAGOR

»Senzibilna diagnoza – poglobljeni intervjuji«

V sklopu projekta je bila izvedena aktivnost, ki smo jo poimenovali Senzibilna diagnoza (»Sensitive diagnosis«), kar pomeni izvedbo poglobljenih intervjujev s ključnimi deležniki v turizmu pilotnega območja.

Slika 11: Zbiranje podatkov za izvedbo intervjujev

Vir: RAGOR

Izvedli smo 9 intervjujev z naslednjimi deležniki:

LOKALNI NIVO:

- **Lokalna skupnost:** Občina Bohinj, Darinka Maraž Kikelj; Bojan Traven, predsednik KS Stara Fužina Studor
- **Vodilna turistična organizacija:** Turizem Bohinj, dr. Matjaž Stare
- **Ponudniki turističnih storitev:** TD Bohinj, Boštjan Mencinger; Hikeandbike, Grega Šilc s.p.; Smučarski center Soriška planina, Polona Golija

NACIONALNI NIVO:

- **Direktorat za turizem na Ministrstvu za gospodarstvo, turizem in šport:** direktorica Dubravka Kalin
- **Slovenska turistična organizacija:** vodja projekta Zelena shema Maša Klemenčič
- **Združenje Slovenia Outdoor:** direktor Matej Kandare

Opis lokalno sprejete metode

Večina intervjujev je bila opravljena v živo (»face-to-face«) z diktafonom. Pri nekaterih je bilo lažje izvedljivo preko aplikacije ZOOM. Intervjuvanci so bili izbrani v dogovoru z opazovalcem⁴ na pilotnem območju Bohinj, s Turizmom Bohinj. Izbrani so bili predstavniki, ki so neposredni in brez težav izražajo svoja stališča. Podali so konkretne odgovore in njihov pogled na stanje v bohinjskem turizmu oz. turizmu na nacionalnem nivoju.

Intervjuji so bili razdeljeni na 5 sklopov vprašanj:

1. Splošna vprašanja o ekoloških temah – o trajnostnem turizmu, podnebnih spremembah, vezano za destinacijo Bohinj oz. nacionalni nivo
2. Priložnosti destinacije Bohinj v sklopu projekta BeyondSnow
3. Nivoji sodelovanja deležnikov v turistični destinaciji Bohinj
4. Konkretni projektni predlogi, izvedljivi v okviru projekta BeyondSnow
5. Prilagoditev in odpornost destinacije na podnebne spremembe – ali intervjuvanci razpolagajo s ključnimi podatki

Analiza in rezultati

Vsi intervjuvanci so bili soglasni, da idealna turistična (trajnostna) destinacija sloni na sožitju bivanja prebivalcev in obiskovalcev. Prvi so tesno povezani z odločitvami lokalne oblasti, slednji pa s turističnimi ponudniki. Vsi pa tvorijo verigo deležnikov v turizmu in posredno ali neposredno vplivajo na smer razvoja turizma občine.

⁴ Opazovalec projekta aktivno sodeluje pri aktivnostih, omogoča dostop do informacij, ki so pomembne za projekt, in podaja povratne informacije, ki so pomembne za projekt. Z opazovalci je podpisan dogovor o sodelovanju.

Slika 12: Veriga deležnikov v turizmu sestavljajo štiri skupine

Vir: RAGOR

V nadaljevanju povzemamo odgovore intervjuvancev glede stanja v bohinjskem turizmu ter možnosti za izboljšave. Konkretno predloge opisujemo pri poglavju Ukrepi in projektne ideje.

Turistična destinacija Bohinj je ena izmed vodilnih trajnostnih destinacij, ki spodbuja odgovorni turizem in spoštovanje ter ohranjanje biodiverzitete, še posebej znotraj TNP. Ravno lega TNP pogosto vpliva na investicijski razvoj občine in omejitve pri realizaciji. Na podlagi te specifičnosti turistična destinacija Bohinj desetletje že razvija trajnostni turizem in mobilnost.

»Trajnostni turizem je tisti, ki turističnemu gospodarstvu omogoča visoko dodano vrednost in hkrati ne ruši življenjskega okolja prebivalstvu, ki se ne ukvarja s turizmom.« (M. Stare, osebna komunikacija, avgust 2024)

Slika 13: Povzetki ugotovitev intervjuvancev – prednosti

Vir: RAGOR

Občina Bohinj ima že sprejete uradne dokumente, znotraj katerih ukrepi vplivajo na prilagajanje turizma na podnebne spremembe. Intervjuvanci so mnenja, da so to sledeči dokumenti:

- Akcijski načrt urejanja prometa v Bohinju 2023–2030,
- Strategija trajnostnega razvoja območja Bohinjskega jezera (bohinjske jezerske sklade),
- MOJ BOHINJ 2030.

Turistične ponudbe je veliko, le-to je potrebno bolj strukturirati in prilagoditi letnim časom. Za območje Bohinja je značilna izrazita sezonalizacija, in sicer v poletnem času, predvsem junija, julija in avgusta. Zimske centre je potrebno preoblikovati v gorske centre, ki bi ponujali celoletno doživetje. Vsekakor niso doživetje samo aktivnosti v naravi, ampak tudi bogato gastronomsko in kulturno doživetje, ki ju občina Bohinj lahko ponudi. To sta dve vrsti turizma, ki bi ju bilo vredno razvijati še naprej kot dodatno ponudbo.

Slika 14: Možnosti za izboljšave stanja bohinjskega turizma

Vir: RAGOR

Oblikovanje – laboratoriji (delavnice)

Cilj sodelovalnih laboratorijev za sooblikovanje je participativno in implementacijsko usmerjeno oblikovanje strategij za prilagajanje na podnebne spremembe za posamezna pilotna območja, s posebnim poudarkom na snežnem turizmu. Proces razvoja strategije vključuje ozaveščanje, prenos znanja in vključevanje širokega kroga deležnikov. Za zagotovitev uspešne izvedbe in sprejetja novih idej in inovativnih konceptov s strani lokalnega prebivalstva je nujen participativni pristop, ki vključuje vse zainteresirane lokalne deležnike (Herntrei idr. 2023).

Uporaba različnih participativnih metod, kot so svet občanov, odprti prostor, dinamično facilitiranje, zagotavlja dolgoročno sodelovanje. Za uspešen proces so ključni kombinacija metod, dialog in sodelovanje od samega začetka (Herntrei idr. 2023).

Udeleženci, časovnica delavnice, uporabljene metode in obdelani rezultati

V okviru sodelovalnih laboratorijev za sooblikovanje smo načrtovali izvedbo 4 delavnic na območju pilotnega območja Bohinj. Z izbranim izvajalcem delavnic, K&Z, svetovanje za razvoj d.o.o., smo oblikovali koncept participativnih delavnic. Z vsako delavnico se je število aktivnih udeležencev večalo, ideje in predlogi pa so bili konkretnejši.

S pomočjo metode »get-together«, ki spodbuja neformalno druženje in izmenjavo mnenj, smo udeležencem omogočili, da se bolje spoznajo (predvsem na prvi delavnici). Z delavnicami smo nadaljevali po metodi »impulse statement«, t. i. impulzivna izjava, saj smo na delavnice povabili deležnike z različnih področij, ki so podali svoje kratke izjave, ki so spodbudile nadaljnjo razpravo (Herntrei idr. 2023). Udeleženci delavnic so bili predstavniki lokalne oblasti, vodilne turistične organizacije, nevladnih organizacij, lokalnih združenj, turističnih ponudnikov in ostali zainteresirani posamezniki.

Prva delavnica je bila izvedena 20. 10. 2023 in je bila namenjena predstavitvi projekta predstavnikom 5 smučarskih centrov v Bohinju, predstavnikom Občine in vodilni turistični organizaciji Turizmu Bohinj, ki igra aktivno vlogo v projektu (kot opazovalec). Na delavnici smo dosegli zavezo o aktivni vlogi navedenih deležnikov v bohinjskem turizmu, ki so podali tudi svoje mnenje in ideje o nadaljnjem razvoju bohinjskega turizma. Že na prvi delavnici smo oblikovali 5 predlogov in ukrepov, ki se nanašajo na zelene zime. Predlogi, ki so se nanašali na poletno sezono, so bili drugačni, saj se v poletju soočajo s preobremenjenostjo bohinjske jezerske sklade. Predlogi se ne nanašajo direktno na prilagajanje na podnebne spremembe, ampak bolj na usmerjanje turističnih tokov.

Na spodnji sliki podajamo 5 sklopov predlogov s prve delavnice, ki so po mnenju udeležencev rešitev za zelene zime in kljubujejo podnebnim spremembam.

Slika 15: Prvi predlogi projektov in ukrepov za zelene zime

BOHINJ BeyondSnow

5 Predlogi projektov in ukrepov za zelene zime

O čem bi morali v nadaljevanju bolj poglobljeno razmisliti?

- 1 ZIMSKO KOLESARJENJE IN POHODNIŠTVO**
 - Zimsko kolesarjenje z e-kolesi
 - Kolesarski parki na manjših smučiščih (pr. Kozji hrbet)
- 2 ZELENÍ PROGRAM**
 - GOZD KOT OKOLJE ZA UMIRJENA DOŽNJETJA
 - PROGRAMI ZA KREPIV ZDRAVJA
 - DOGODKI IZVEN SEZONE
 - OLIMPIJSKE IGRE
 - DECEMBER V BOHINJU: kam urediti osrednje boščno-novoletne dogodke razpršena dolina
- 3 SMUČANJE NA TRAVI - PILOTI ZA MAJHNA SMUČIŠČA**

Razvojno se povezati z Elanom (pr. Kozji hrbet)
- 4 LASTNI OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE IN RACIONALNA RABA VODE**
 - Preveriti možnost lastne proizvodnje energije
 - Kako zagotoviti bolj trajnostno rabo vode za zasneževanje?
- 5 TEKAŠKO ROLKANJE PO NOVI KOLESARSKI STEZI B-B, tudi za treninge**
- 6 INOVATIVNE REŠITVE ZA OBMOČJE NORDIJSKEGA CENTRA**

Zaledne vode + celoletno urejanje območja
- 7 ZA SNEŽEVANJE DELA TEKAŠKE PROGE PROTI RIBČEVEMU LAZU**
- 8 NOVI MODELI UPRAVLJANJA ŠPORTNE INFRASTRUKTURE**
 - Večnamenskost rabe (novi pruziki k Danici)
 - Tudi reprezentanca
 - TB – oddelek za šport

https://turizam.bohinj-ragor.com/si/

Interreg Alpine Space Co-funded by the European Union BeyondSnow

Vir: RAGOR in K&Z, d.o.o., 1. delavnica

Druga delavnica je bila izvedena 15. 11. 2023 v okviru Strateških dnevov turizma destinacije Bohinj, ki so potekali od 10. 11. 2023 do 15. 11. 2023. Na drugi delavnici smo se dotaknili dejstva, da je za Bohinj značilna pretirana sezonskost ter da je potrebno razvijati gorske centre s celoletno ponudbo. Prilagajanje na podnebne spremembe je bilo prepoznano kot eden ključnih izzivov, zato smo razpravo na delavnici usmerili v razmišljanje o smeri bohinjskega turizma, ki se bolje prilagaja na podnebne spremembe. Iskali smo rešitve za izzive v turizmu in prilagajanje produktne sheme in potreb posameznih segmentov. V okviru Strateških dnevov je bilo izvedeno tudi predavanje klimatologinje, dr. Lučke Kajfež Bogataj, z naslovom Bohinj v luči klimatskih sprememb.

Slika 16: Fotografije iz drugega sklopa delavnic

Vir: RAGOR

Tretja delavnica je potekala 14. 6. 2024. Predstavili smo rezultate zimske ankete, ki je bila med prebivalci, obiskovalci in turističnimi ponudniki območja Bohinj izvedena v obdobju december 2023–april 2024. Na delavnici smo opredelili strateško shemo in oblikovali ožji nabor ukrepov na destinacijski ravni, ki jih velja kratkoročno konkretizirati skozi prehodno strategijo.

Slika 17: Izvedba tretje delavnice

Vir: RAGOR

28. 1. 2025 je RAGOR organiziral delavnico v pilotnem območju Bohinj. Namen delavnice je bila predstavitev ključnih ugotovitev/ukrepov, ki bodo odgovor na izzive, ki jih prinašajo podnebne spremembe v turizmu. Spremembe so bolj očitne pozimi, saj sneg ni več garancija v zimskih mesecih.

Ko gre za turizem in sneg, je potrebno vedno več kreativnosti. Zimske sanje o smučanju in zasneženih pobočjih se vse bolj spreminjajo – bela pokrajina postopoma postaja zelena.

Predvsem na nizkih in srednje višinskih destinacijah obstaja vedno več alternativnih ponudb za vse, ki si bodisi želijo prost dan od smučanja ali na splošno želijo početi nekaj drugačnega.

Na eni strani je potrebno slediti trendom in razvijati (novo) turistično ponudbo, npr. na področju kolesarstva, na drugi strani pa je potrebno nadgrajevati obstoječe produkte, ki so pristni, trajnostni in lokalni. Potrebni so inovativni pristopi tudi pri trženju teh produktov. Destinacije v sklopu projekta menijo, da sta eden izmed odgovorov na podnebne spremembe v turizmu razvoj celoletne outdoor ponudbe ter prilagajanje smučarske infrastrukture tudi za kolesarje (oz. prevoz koles).

Slika 18: Izvedba 4. delavnice

Vir: RAGOR

Ankete gostov: Aktivnosti

V delovnem sklopu št. 2 (t. i. Work package 2) smo zbirali podatke za strategijo tudi s pomočjo zimske in poletne ankete. Na ta način smo še razširili prepoznavnost projekta BeyondSnow na območju Bohinja ter spodbudili udeležence anket k podajanju svojih mnenj. Hkrati smo na Razvojni agenciji Zgornje Gorenjske izkoristili možnost povezovanja s turističnimi ponudniki, ki do takrat še niso sodelovali na delavnicah (npr. ponudniki apartmajev in butični hoteli).

Slika 19: Primer letaka za poletno anketo

Vir: PP 02 LEGAMBIENTE⁵

Analiza in rezultati ankete o zimskih aktivnostih

Med decembrom 2023 in aprilom 2024 je bila na pilotnem območju Bohinj izvedena anketa, da bi razumeli, kako lahko podnebne spremembe spremenijo vedenje turistov, in opredelili ključne vidike za razvoj strategij prehoda. Zbrani so bili vpogledi v spreminjajoče se potovalne vzorce turistov, želje po dejavnostih in ravni zadovoljstva, kar je zagotovilo dragocene podatke za vodenje stalnega razvoja učinkovitih strategij za destinacijo.

Tabela 1: Odgovori zimske ankete glede na ciljno skupino

Skupaj	Dnevni obiskovalci	Večdnevni turisti	Lastniki počitniških hiš	Lokalni prebivalci
98	30	47	5	16

Vir: RAGOR

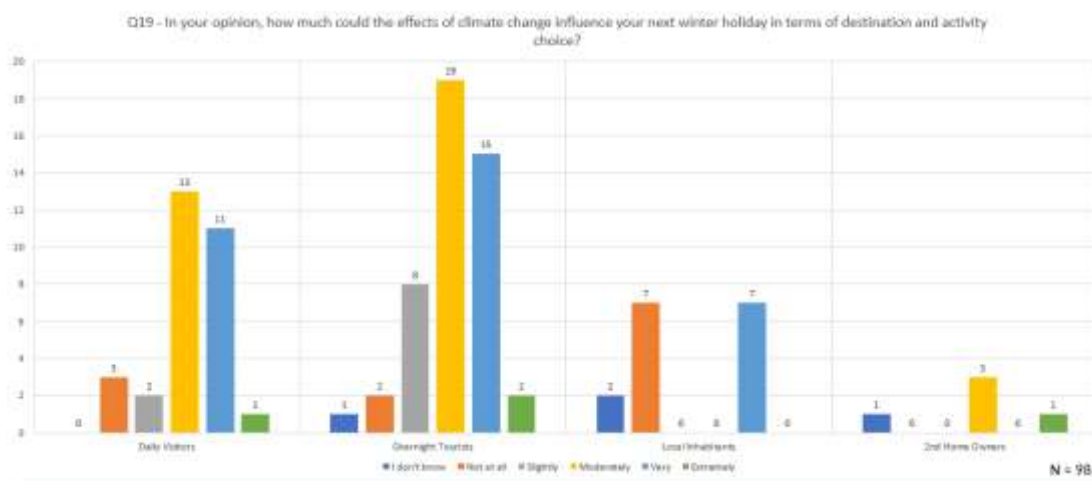
Zimska anketa je pokazala, da so anketiranci snežne razmere v Bohinju večinoma izkoristili za smučanje in deskanje ter tek na smučeh. Pri slednjem je bila izkušnja s snežnimi pogoji boljša. Navedene aktivnosti so se večinoma izvajale v januarju, medtem ko so anketiranci mesec februar (ko ni bilo snega) izkoristili za zimsko pohodništvo in sproščanje v naravi.

⁵ Projektni partner projekta BeyondSnow Legambiente Lombardy Aps/Onplus

Večina (90 od 98 respondentov) je odgovorila, da je uporabila avto kot prevozno sredstvo do Bohinja. Uporaba ostalih načinov prevoza je pri anketirancih zanemarljivo majhna.

Na podlagi rezultatov ankete zaključujemo, da se anketiranci zavedajo učinkov podnebnih sprememb na zimski turizem v Bohinju, kar tudi vpliva na izbor destinacije za naslednje počitnice.

Slika 20: Vpliv podnebnih sprememb na naslednje počitnice

Vir: Eurac Research

Rezultati ankete so podali pritrdilni odgovor na vpliv podnebnih sprememb na izvajanje snežnih aktivnosti v Bohinju danes in tudi čez 5 let. Turisti, ki nočijo, in dnevni obiskovalci se najpogosteje odločijo za smučanje, deskanje in tek na smučeh. Zimsko pohodništvo, obisk TNP in sproščanje so posredne dejavnosti na podlagi izpolnjenih anket.

Zima ni garancija za snežno odejo, zato bodo posledice podnebnih sprememb občutili ne samo smučarski centri, ampak tudi turistične namestitve in vse ostale podporne storitve (servisi, vaditelji, prevozniki).

ZELENA ZIMA

Katera turistična ponudba je tista, zaradi katere se bodo dnevni obiskovalci in tisti, ki nočijo, odločili za preživljanje počitnic/dopusta v Bohinju? Anketiranci so izbirali med ponujenimi turističnimi ponudbami. Zaporedje najpogostejših odgovorov je:

1. Športni dogodki/tekmovanja
2. Gastronomska doživetja
3. Vodeno turno smučanje v višje ležeča območja
4. Odkrivanje tematskih poti

Analiza in rezultati ankete o poletnih aktivnostih

Od maja do septembra 2024 je bila v Bohinju izvedena nadaljnja raziskava za oceno učinkov podnebnih sprememb na poletni turizem. Ta anketa se je osredotočila na razumevanje razvijajočega se potovalnega vedenja turistov, preferenc za poletne aktivnosti in splošnega zadovoljstva z njihovimi izkušnjami.

Tabela 2: Odgovori poletne ankete glede na ciljno skupino

Skupaj	Dnevni obiskovalci	Večdnevni turisti	Lastniki počitniških hiš	Lokalni prebivalci
86	10	22	11	43

Vir: RAGOR

Struktura anketirancev se nekoliko razlikuje v primerjavi z zimsko anketo. Poletno anketo so večinoma izpolnjevali lokalni prebivalci ter lastniki počitniških hiš. Največ anketirancev je anketo izpolnilo pred glavno poletno sezono, in sicer v maju in juniju, ko so glavne aktivnosti pohodništvo ter gorsko in cestno kolesarstvo. V toplejših mesecih pa se pridružijo plavanje ter ostale oblike rekreacije (plezanje, gastronomska doživetja, obisk TNP ter kulturnih znamenitosti). V času izpolnjevanja ankete so se anketiranci soočali z ugodnimi vremenskimi pogoji, še posebno pri pohodništvu, ki je pa tudi oblika outdoor aktivnosti, na katero po mnenju anketirancev podnebne spremembe (deževje, nevihte, neurja, vročina) najbolj vplivajo v poletnem času. Kljub učinkom podnebnih sprememb pa tako lokalno prebivalstvo kot obiskovalci in turisti nadaljujejo z izvajanjem športnih dejavnosti na območju Bohinja.

Slika 21: Verjetnost za naslednji poletni obisk Bohinja in izvajanje športnih aktivnosti

Vir: Eurac Research

Glede na rezultate ankete in splošne informiranosti zaključujemo, da je alpski prostor v primerjavi z obmorskimi letovišči vse privlačnejši za preživljanje poletnih počitnic zaradi ugodnejše klime in da učinki podnebnih sprememb, vsaj na kratki rok, ne bodo vplivali na spremembo odločitve o počitniški destinaciji. Vroča poletja in nevzdržni pogoji v mestih predstavljajo priložnost za gorska središča (Vrtačnik Garbas 2008).

Kar pa ne velja za rezultate zimske ankete, ker se večina turistov za obisk Bohinja odloči zaradi možnosti izvajanja zimskih športnih aktivnosti.

Dejstvo je, da je bil sneg doslej glavni motiv za obisk Bohinja v zimskem času, a podnebne spremembe in zimske temperature višje od 0 stopinj za vsa nižjeležeča bohinjska lokalna smučišča (Senožeta in Kozji hrbet) predstavljajo veliko grožnjo za ukinitvev smučanja, za višjeležeča pa visoko tveganje neekonomičnosti zimskega poslovanja.

Zato je celotni slovenski turizem pred prelomnimi odločitvami o preoblikovanju zimske turistične ponudbe in s tem pred spreminjanjem navad turistov. Ukrepi in projektne ideje v strategiji se bodo zaradi navedenih razlogov bolj nanašali na iskanje nadomestnih aktivnosti klasičnim zimskim športom, kjer je obvezna snežna podlaga (smučanje, deskanje, tek na smučeh in sankanje).

Kaj bi izboljšalo privlačnost bohinjskega turizma v poletnih mesecih?⁶

1. Prilagoditev zimske infrastrukture drugim športnim aktivnostim (kolesarstvu)
2. Gastronomska doživetja
3. Programi za dobro počutje
4. Organizacija športnih dogodkov
5. Raziskovanje kulturne dediščine
6. Razširitev pohodnih poti
7. Varno shranjevanje e-koles

⁶ Anketiranci so imeli na izbiro navedene odgovore, ki so jih ovrednotili glede na pomembnost. Odgovore sta oblikovala RAGOR in Turizem Bohinj.

1.3. SWOT analiza pilotnega območja Bohinj

Slika 22: SWOT analiza

<p>PREDNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usmerjenost v trajnostni turizem • Inovacijski potencial destinacije • Vzpostavljena destinacijska trajnostna mobilnost pozimi in poleti • Raznoverstna turistična ponudba: različni segmenti nastanitev in storitev • Raznolika gorska krajina (sredogorje, planota, visokogorje) • Bohinjsko jezero • Triglavski narodni park • Bližina (drugih) turističnih in gorskih središč (Soriška planina, Kranjska Gora) • Digitalne in komunikacijske platforme destinacije 	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nizka nadmorska višina • Visoka poletna sezonskost • Zaostajanje v prestrukturiranju in posodabljanju gorskih centrov • Dolinski outdoor centri brez vizije in z nerešenimi lastniškimi razmerji • Pomanjkanje kritične mase spremljajoče ponudbe (vodniki, kulinarika, zasebni organizatorji doživetij ...) • Zahtevnost usklajevanja interesov destinacije, lastnikov zemljišč in podjetij • Ni središča dogajanja/centra • Ozka grla v prometnih konicah v visoki sezoni poleti in pozimi • Pomanjkanje kadrov
<p>PRILOŽNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preoblikovati smučarske centre v gorske centre s celoletno ponudbo • Toplejša prehodna obdobja – priložnost za prilagajanje poletnih produktov za podaljševanje sezone in za zimo (npr. pohodništvo) • Nišni festivali in športno-kulturni dogodki • Nadaljnji razvoj mobilnostnih storitev • Après-ski ponudba • Izkoristiti lokalne tradicije za nove produkte (npr. advent v Bohinju) • Izrabiti trend skrbi za dobro počutje in zdravje • Zunanji finančni viri (EU viri za zeleni prehod, Podnebni sklad, Sredstva ZTNP-1...) 	<p>TVEGANJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odvisnost od države – zaostajanje sistemskih sprememb • Stopnjevanje hitrosti in lokalnih učinkov podnebnih sprememb • Poleti povečan pritisk obiska Bohinjskega jezera • Naravne nesreče • Makroekonomsko dogajanje v Evropi in svetu • Demografska tveganja • Globalne krize

Vir: RAGOR in projektna skupina

1.4. Opredelitev problemov

Seznam glavnih in sekundarnih problemov

Na osnovi SWOT analize in preverjanj izzivov z deležniki opredeljujemo dva glavna problema prilagajanja destinacije Bohinj na podnebne spremembe:

- **Problem 1:** Zelene zime in z njimi povezana nezanesljivost snežne odeje v destinaciji Bohinj

Zaradi lege na jugu Alp in na nizki nadmorski višini se zimske temperature dvigujejo, skrajšuje se število dni s snežno odejo ter znižuje njena višina. Visoke temperature in pomanjkanje vode v kraškem visokogorju ter lega v oz. na robu TNP ovirajo umetno zasneževanje. Namesto sneženih imamo vse več deževnih zimskih dni.

Destinacija Bohinj ne more jamčiti snega in izvajanja zimskih outdoor dejavnosti. Nujno je razvijati alternativne produkte za zelene in tudi deževne zime.

- **Problem 2:** Ekstremni vremenski pojavi (vroča in sušna poletja, neurja, viharji, poplave, plazovi, požari)

Destinacija je v zadnjih letih priča izrednim vremenskim pojavom tekom celega leta, ki imajo velik vpliv na obisk in strukturo produktov. Z rastjo poletnih temperatur in vročino bo že tako obremenjeno Bohinjsko jezero podvrženo še večjemu obisku in pritisku, zato nujno potrebuje regulacijo obiska in motornega prometa ob njem. Pogostejše deževje, predvsem pa obilnost padavin, neurja s padajočim drevjem in poplavami postajajo vse večji dejavnik ne le prihoda, ampak tudi varnosti obiskovalcev, še posebej v visokogorju. Destinacija beleži povečano število nesreč v gorah. Ustrezno komuniciranje in prilagajanje izletov vremenu ter sposobnostim obiskovalcev predstavljata pomemben izziv. S tem je povezano tudi krizno upravljanje z obiskovalci v primeru naravnih nesreč. Nujno je razvijati produkte za preusmerjanje obiska z območja Bohinjskega jezera na manj obremenjene dele destinacije in izboljšati komuniciranje.

Naslavljanje obeh ključnih problemov je odvisno od vzporednih sekundarnih problemov, med katerimi gre izpostaviti:

- upravljanje prilagajanja in prehoda destinacije,
- razpršenost lastništva in usklajevanje interesov ključnih deležnikov na kritičnih lokacijah,
- uveljavljanje režimov obiska in motornega prometa v konicah, ki zmanjšujejo motoriziran dostop do Bohinjskega jezera in tudi do gorskih centrov,
- zagotavljanje kadrov za prehod destinacije.

2. Vizija in cilji

2.1. Vizija

Vizijo destinacije smo oblikovali skupaj s pripravljavci krovne destinacijske strategije – Moj Bohinj 2030, Strategija in akcijski načrt bohinjskega turizma 2030, saj sta prilagajanje na podnebne spremembe in blaženje njihovih posledic eden od ključnih dejavnikov prihodnjega razvoja destinacije.

Vizija destinacije Bohinj:

Vitalna alpska skupnost, kjer odličen, uravnotežen in podnebno nevtralni turizem *krepi*

- ✓ kakovost bivanja in okolja,
- ✓ vrednost lokalnih pridelkov,
- ✓ ekonomske učinke za vse deležnike in

- ✓ nudi priložnost za delo doma.

Vizija izpostavlja premike iz generične opredelitve »trajnostnega razvoja« v poudarke na treh področjih:

- znotraj trajnostnega razvoja turizma se še bolj osredotočamo na prilagajanje podnebnim spremembam in doseganje podnebne nevtralnosti,
- od destinacijskega managementa se premikamo k skupnostnemu turizmu, ki poudarja vlogo lokalne skupnosti, kar zagotavlja, da turizem podpira lokalno ekonomijo, spoštuje vrednote in prispeva k blaginji prebivalcev,
- od izključno konkurenčnosti se premikamo k uravnoveženju in odličnemu upravljanju, ki krepi ekonomske učinke turizma za vse deležnike.

Strateška načela:

- odgovorno,
- lokalno,
- skupnostno,
- inovativno.

2.2. Cilji pilotnega območja Bohinj

2.3.1. Splošni cilj(i):

1. ključni izziv je zagotoviti z naravo in ljudmi uravnoveženo nadaljnje upravljanje, razvoj in odličnost bohinjskega turizma
2. zmanjšanje odvisnosti od snega
3. krepitev odpornosti pilotnega območja
4. ohranjanje/povečanje njihove življenjske sposobnosti za prebivalce in privlačnosti za turiste

2.3.2. Lokalni cilji s povezavo na ustrezna področja delovanja

- Cilj 1: »ZELENE ZIME« Razvoj ponudbe za zelene in deževne zime, jesen in pomlad
- Cilj 2: »RAZBREMENIMO POLETJE« Učinkovitejše upravljanje obiska in prometa v destinaciji v poletni visoki sezoni, prilagojeno podnebnim spremembam in nosilni zmogljivosti narave
- Cilj 3: »KOMPETENČNI CENTER« Razvoj domačih kadrov in ozaveščanje ponudnikov

3.1. Področje delovanja 1: »ZELENE ZIME« Razvoj ponudbe za zelene in deževne zime, jesen in pomlad

Možni ukrepi, projektne ideje:

- ✓ **1.1 Prestrukturiranje outdoor centrov v celoletne centre** (Vogel, Pokljuka, Kobla, Polje, Senožeta)
- ✓ **1.2 Pokrito drsališče**

- ✓ **1.3 Razvoj novih produktov** (alpski velnes/selfness/retreat, advent v Bohinju (z in brez snega) in nišni produkt **Temno nebo/raziskovanje nočnega neba**)
- ✓ **1.4 Regijski zimski produkti**

Projekt 1: OUTDOOR CENTER KOBLA – prestrukturiranje v celoletni trajnostni outdoor center

Lokacija

Bohinj, Slovenija (izven Triglavskega narodnega parka)

Povzetek projekta

Projekt »OUTDOOR CENTER KOBLA« predstavlja ambiciozen načrt za razvoj večnamenskega športno-rekreativnega centra, ki bi obiskovalcem omogočal širok spekter aktivnosti skozi vse leto z dodatkom edinstvene priložnosti za padalstvo. Cilj projekta je ne le ponuditi atraktivne športne dejavnosti, temveč tudi spodbujati trajnostni razvoj, ohranjati naravno in kulturno dediščino ter podpirati lokalno gospodarstvo. Center bi zagotavljal vrhunske pogoje za športnike, ljubitelje narave in turiste vseh starosti ter hkrati deloval kot izobraževalni in raziskovalni center za trajnostne prakse v turizmu.

Cilji projekta:

1. **Podaljšanje turistične sezone:** Z vzpostavitvijo celovite ponudbe aktivnosti, ki pritegnejo obiskovalce čez celo leto, bi projekt pomagal podaljšati turistično sezono v Bohinju tako v zimskih kot poletnih mesecih.
2. **Razvoj infrastrukture:** Razvoj temeljnih infrastrukturnih projektov, vključno z obnovo in izgradnjo novih poti za pohodništvo, kolesarjenje, smučanje ter z vzpostavitvijo posebnih točk za padalstvo, ki omogočajo varno in dostopno izvajanje tega adrenalinskega športa.
3. **Trajnostni turizem:** Aktivno spodbujanje trajnostnih in okolju prijaznih praks z vključevanjem ekoloških rešitev, kot so energetske učinkovite tehnologije, reciklirani materiali ter podpora lokalni pridelavi in storitvam.
4. **Ekonomski razvoj:** Povečanje zaposlitvenih možnosti neposredno v centru kot tudi v povezavi z lokalnimi podjetji in organizacijami, ki bi imele koristi od večjega turističnega obiska.
5. **Krepitev zgodovinske dediščine:** Povezovanje sodobnih športnih dejavnosti z ohranjanjem in interpretacijo kulturne dediščine regije, vključno z zgodovinskimi, kulturnimi in naravnimi znamenitostmi.

Ključne aktivnosti:

- **Infrastrukturni razvoj:** Izgradnja in obnova širokega spektra poti, ki bi ustrezale različnim športnim aktivnostim, kot so pohodništvo, kolesarjenje, tek na smučeh in planinstvo.
- **Infrastruktura za padalstvo:** Vključno z vzletnimi in pristajalnimi mesti, opremljenimi z ustrezno varnostno opremo.
- **Napredne tehnologije:** Implementacija energetske učinkovitih rešitev, kot so sončne elektrarne, toplotne črpalke, zbiranje deževnice in uporaba ekoloških materialov pri gradnji ter obnovi objektov.

- **Izobraževalne pobude:** Organizacija tečajev in delavnic na temo varnosti pri športnih aktivnostih, vključno s padalstvom, ter spodbujanje trajnostnega turizma. Center bi deloval tudi kot izobraževalni center za druge lokalne in regionalne projekte, ki bi promovirali okolju prijazen in trajnostni turizem.
- **Vključenost lokalne skupnosti:** Aktivno sodelovanje z lokalnim prebivalstvom in podjetji pri oblikovanju in izvedbi projekta, da bi zagotovili maksimalno sprejemljivost projekta, ter vključitev lokalnih virov in potrebščin v celotno ponudbo. Lokalne skupnosti bi imele priložnost sodelovati v različnih fazah projekta, od svetovanja do izvedbe.

Časovni okvir:

- **Faza 1 (1 leto):** Podrobna analiza potrebščin in priložnosti, priprava načrtov za vse faze projekta, pridobivanje potrebnih dovoljenj in sredstev ter začetek začetnih gradbenih del. V tej fazi vzpostaviti sodelovanje z lokalnimi prebivalci in podjetji.
- **Faza 2 (2 leti):** Izvedba ključnih gradbenih projektov, kot so gradnja in obnovitev poti za športne dejavnosti, gradnja infrastrukturnih objektov za padalstvo, obnovitev nekaterih zgodovinskih objektov ter vzpostavitev energetske učinkovite rešitve.
- **Faza 3 (nadaljnja leta):** Polno delovanje centra in stalno izboljševanje ponudbe. V tej fazi se bi center stalno razvijal z vključevanjem novih športnih dejavnosti in dogodkov ter z natančnim spremljanjem vplivov na okolje in družbo.

Finančni viri:

- **Evropski skladi:** Uporaba sredstev iz evropskih skladov za trajnostne projekte in razvoj podeželja, zlasti za ekološke in trajnostne projekte v turizmu.
- **Državni in lokalni viri:** Financiranje preko nacionalnih in lokalnih programov za gospodarski in podnebni razvoj, vključno s subvencijami za trajnostne projekte in infrastrukturo.
- **Zasebne investicije:** Povezovanje z zasebnimi investitorji, podjetji in turističnimi organizacijami, ki bi podprli projekt in izkoristili priložnosti, ki jih ponuja večja turistična prepoznavnost Bohinja.

Izvedljivost:

- **Tehnična izvedljivost:** Gradnja in prenova infrastrukture v skladu z lokalnimi predpisi in zakoni. Vključevanje najbolj naprednih in varnih tehnologij za gradnjo ter izvajanje aktivnosti, kot je padalstvo, ob upoštevanju visokih standardov varnosti.
- **Ekološki vpliv:** Usmerjenost projekta v zmanjšanje negativnega vpliva na okolje. Uporaba tehnologije, ki zmanjšuje porabo energije, in obnovljiva energijska sredstva. Usklajenost aktivnosti s cilji ohranjanja naravne dediščine in naravnih virov Bohinja.
- **Družbena sprejemljivost:** Z doslednim vključevanjem lokalne skupnosti, informiranjem in usklajevanjem potrebščin ter izvedbo transparentnih postopkov bi zagotovili, da projekt ustreza potrebam in željam lokalnih prebivalcev.

Predvideni učinki:

- **Gospodarski razvoj:** Povečanje števila turistov, ki bi obiskovali Bohinj skozi vse leto, ter ustvarjanje novih delovnih mest, povezanih z infrastrukturnimi, izobraževalnimi in športnimi dejavnostmi.
- **Socialni vpliv:** Povečanje občutka skupnosti, povezovanja z naravo in spodbujanja aktivnega življenjskega sloga med prebivalci in obiskovalci.

- **Okoljska trajnost:** Ohranjanje naravnega okolja z uporabo ekoloških praks in trajnostnih rešitev, ki omogočajo ohranjanje naravne lepote regije za prihodnje generacije.

Zaključek:

S projektom »OUTDOOR CENTER KOBLA« bi Bohinj postal edinstvena destinacija za aktivni turizem, ki ne le ponuja različne športne aktivnosti, ampak tudi aktivno prispeva k trajnostnemu razvoju, ohranjanju naravne in kulturne dediščine ter izboljšanju kakovosti življenja lokalnih prebivalcev.

Projekt 2: Pokrito drsališče

Opis projekta:

Cilj projekta je vzpostaviti sodobno infrastrukturo za drsanje v Bohinju, ki bi vključeval hlajena in sintetična drsališča. Projekt zasleduje kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje:

- **Kratkoročni cilji (<1 leto):** Izbor primerne lokacije in priprava projektne dokumentacije.
- **Srednjeročni cilji (1–5 let):** Izgradnja enega pokritega drsališča in enega odkritega drsališča.
- **Dolgoročni cilji (5–10 let):** Izgradnja dveh pokritih drsališč ali opsijsko sintetičnih drsališč.

Lokacija in obseg projekta:

- ✓ **Predvidene lokacije:**
 - **Bohinjska Bistrica:** Centralna lokacija, bi omogočala širši dostop lokalne skupnosti in obiskovalcev.
 - **Senožeta:** Alternativna lokacija, primerna za manjše, sezonske programe.
- ✓ **Površine in dimenzije:**
 - Pokrita hlajena drsališča, ki omogočajo organizirano vadbo hokeja za mlajše kategorije in organizacijo tekmovanj.
 - Podlaga, ki je poleti primerna za in-line hokej (hokej na rolerjih).

Kazalniki uspešnosti:

- število drsališč,
- površina pokritih in odkritih hlajenih drsališč ter sintetičnih drsališč.

Tehnične značilnosti:

- **Obstoječe stanje:** Trenutno montažno drsališče v Bohinjski Bistrici z 480 m² površine.
- **Načrtovana izboljšanja:**
 - Postavitev strehe za vremensko neodvisno uporabo.
 - Povečanje drsališča in vključitev drsalnih hodnikov.
 - Razširitev zmogljivosti za curling, manjše hokejske turnirje in retro drsanje.

Uporaba in programi:

- **Zimski programi:** Drsanje, hokej, curling, otroški vrtec na ledu, tematski dogodki (npr. božično-novoletne stojnice, pravljice na ledu).
- **Poletni programi:** In-line hokej, teambuildingi, prireditveni prostor za dogodke.

Ocenjena vrednost investicije:

- **Minimalna varianta:** 300.000 € (obstoječa lokacija in manjši obseg).
- **Maksimalna varianta:** 450.000 € (nova lokacija, večja zmogljivost).

Povezava z dolgoročno vizijo:

Projekt je usklajen z akcijskim načrtom Zima v Bohinju in dolgoročnimi cilji razvoja športne infrastrukture v Bohinju. Pokrita drsališča bi izboljšala športno-turistično ponudbo in podprla aktivnosti, ki so neodvisne od vremenskih pogojev.

Prednosti projekta:

- Povečanje števila obiskovalcev in uporabnikov.
- Možnost organizacije mednarodnih in lokalnih športnih dogodkov.
- Dvig privlačnosti Bohinja kot destinacije za aktivni turizem skozi vse leto.
- Podpora lokalni skupnosti z zagotavljanjem infrastrukture za otroke, mladino in odrasle.

Zaključek:

Investicija v pokrita in sintetična drsališča bi predstavljala strateško potezo za razvoj Bohinja kot trajnostne športne in turistične destinacije. Projekt bi dolgoročno prispeval k večji dostopnosti in raznolikosti športno-rekreativnih programov za prebivalce in obiskovalce.

Slika 23: Primer pokritega drsališča

Vir: Nordic Structures (2021). <https://www.nordic.ca/en/projects/structures/haendel-park-skating-rink>

Projekt 3: OPAZOVANJE NOČNEGA NEBA – razvoj novega produkta za zelene zime

Delno povzeto po dokumentu Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027

Opis projekta:

Izhodišče je projekt »Temno nebo«, ki temelji na izkoriščanju potenciala območij temnega neba kot razvojne priložnosti za Gorenjsko in Bohinj. Projekt si prizadeva za zmanjšanje svetlobnega onesnaževanja, kar pozitivno vpliva na biotsko raznovrstnost, zdravje ljudi ter ohranjanje naravnega okolja v Triglavskem narodnem parku in na drugih zavarovanih območjih. Projekt opazovanje nočnega neba je turistični produkt, katerega namen je, med drugim, javnost ozaveščati o pomenu temnega neba ter spodbujati trajnostni turizem na teh območjih.

Nočno nebo je eno izmed najbolj fascinantnih naravnih pojavov, ki nas vsakič znova navduši s svojo lepoto in skrivnostnostjo. Zvezde, planeti, mesec in drugi nebesni objekti, ki v temi razsvetlujejo nebo, nas vabijo k raziskovanju in razumevanju vesolja. Opazovanje nočnega neba nas popelje v svet astronomije, kjer bi podrobno preučili nebesne pojave, ki so nam dostopni skozi prosti pogled, pa tudi z uporabo teleskopov.

Poudarek je na učenju osnov astronomije, prepoznavanju ozvezdij, sledenju planetom ter raziskovanju drugih nebesnih teles, kot so kometi in meteorski roji. S projektom želimo udeležencem omogočiti, da se povežejo z naravo in vesoljem, ter v njih vzbuditi občutek začudenja in spoštovanja do neomejenega širnega neba.

Prednosti projekta:

- **Razumevanje vesolja:** Udeleženci bi pridobili osnovno znanje o astronomiji, kar jim bo omogočilo boljše razumevanje nebesnih pojavov, kot je prepoznavanje ozvezdij, opazovanje planetov in raziskovanje drugih nebesnih teles.
- **Povezovanje z naravo:** Projekt ponuja priložnost, da se udeleženci povežejo z naravo in vesoljem, kar povečuje njihovo spoštovanje do naravnega okolja in širnega nočnega neba.
- **Občutek začudenja in spoštovanja:** S spoznavanjem nebesnih teles in astronomskih pojavov želimo v udeležencih vzbuditi občutek začudenja in spoštovanja do skrivnostnega sveta, ki nas obdaja.
- **Ozaveščanje o zmanjšanju svetlobne onesnaženosti:** Izboljšanje kakovosti nočnega neba. To bi omogočilo boljše opazovanje zvezd in drugih nebesnih teles ter hkrati pripomoglo k ohranjanju naravnega okolja, biotske raznovrstnosti in zdravja ljudi. Z ozaveščanjem o pomenu temnega neba bi projekt spodbudil tudi trajnostno razmišljanje v lokalnih skupnostih in na obremenjenih območjih.
- **Izobraževanje in angažiranje skupnosti:** Projekt bi omogočil, da se udeleženci ne le učijo, ampak se tudi aktivno vključujejo v opazovanje neba in raziskovanje astronomskih pojavov.

Izvedljivost projekta:

Časovni okvir: Prvi koraki so ozaveščanje javnosti, sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in turističnimi ponudniki. V naslednjih fazah bi bili implementirani ukrepi skozi izvedbo dogodkov in pohodov.

Finančni viri: Občina Bohinj skozi sofinanciranje prireditev in drugih aktivnosti, ki pospešujejo turistični razvoj in promocijo Bohinja, Turizem Bohinj in turistični ponudniki.

Nadgradnja projekta v prihodnosti: Možnost uvedbe napredne javne razsvetljave, ki omejuje svetlobno onesnaženje. Strokovna ocena in prilagoditve obstoječe razsvetljave ter vzpostavitev pogojev za astronomijo in nočne ogleda (financer Občina Bohinj).

Projekt 4: Razvoj doživetij z uporabo pokrite indoor infrastrukture sosednjih destinacij Bled in Radovljica

Opis projekta:

Projekt predlaga povezovanje Bohinja s sosednjima Bledom in Radovljico, kjer je na voljo indoor športna infrastruktura, ki omogoča celoletno rekreacijo ne glede na vreme. Poudarek projekta je na izgradnji skupnih turističnih paketov, ki vključujejo notranje športne aktivnosti, kot so plavanje, plezanje, bowling in drsanje, ter obiskovalcem omogočajo dostop do celovite športne ponudbe v celotni regiji. Na Bledu je na voljo večnamenska športna dvorana z drsališčem, hokejsko dvorano in prostori za fitnes, v Radovljici pa je odprt olimpijski bazen, pokrit z balonom v zimskih mesecih, ter plezalni center D'Ranch, kjer potekajo treningi za vse ravni plezalcev.

Prednosti projekta:

- **Razširitev športne ponudbe:** Omogočen dostop do širokega spektra športnih doživetij, od drsanja in plavanja do plezanja, s čimer se povečujejo možnosti za aktivnosti skozi celo leto.
- **Podaljšanje turistične sezone:** Z vključitvijo indoor aktivnosti projekt podpira turistični obisk tudi v zimskih mesecih in ob slabem vremenu, s čimer se zmanjša sezonskost turizma.
- **Povezovanje regije:** Sodelovanje Bohinja, Bleda in Radovljice prispeva k večji turistični privlačnosti Gorenjske kot celote in dviguje kakovost ponudbe za domače in tuje obiskovalce.
- **Spodbujanje zdravja in dobrega počutja:** Široka ponudba športnih aktivnosti pozitivno vpliva na zdravje domačinov in turistov ter promovira aktiven življenjski slog.
- **Povečanje prepoznavnosti destinacij:** Inovativno povezovanje več destinacij omogoča privlačno in raznoliko turistično izkušnjo, kar krepi ugled regije kot vodilne destinacije za športni turizem.

Izvedljivost projekta:

Časovni okvir: Projekt se lahko izvaja postopoma, pri čemer bi prva faza obsegala organizacijo sodelovanja z lokalnimi športnimi objekti, nato pa še vzpostavitev prevoznih storitev in trženje integriranih turističnih paketov.

Finančni viri: Projekt lahko pridobi sredstva iz evropskih virov za regionalni razvoj, lokalnih virov ter potencialno prek sodelovanja s športnimi centri v Radovljici in na Bledu.

Tehnična izvedljivost: Glede na že obstoječo športno infrastrukturo je ključno omogočiti logistično podporo (prevoze med destinacijami in informacijsko podporo) ter razširiti digitalne in promocijske aktivnosti.

Okoljski in družbeni vidiki: Projekt bi imel pozitiven družbeni vpliv, saj spodbuja zdrav življenjski slog in meddestinacijsko sodelovanje. Hkrati prenaša del turističnih dejavnosti v pokrite objekte, kar pomaga ohraniti naravno okolje Bohinja v vrhuncu sezone.

3.2. Področje delovanja 2: »RAZBREMENIMO POLETJE« Učinkovitejše upravljanje obiska in prometa v destinaciji v poletni visoki sezoni, prilagojeno podnebnim spremembam in nosilni zmogljivosti narave

Možni ukrepi, projektne ideje:

- ✓ **2.1 Krožne tematske poti za (pre)usmerjanje obiska** (nova krožna tematsko-razgledna pot BOHINJSKA BISTRICA)

Projekt 5: KROŽNA TEMATSKA POT BOHINJSKA BISTRICA – razpršitev obiskovalcev

Opis projekta:

Krožna tematska pot v Bohinjski Bistrici povezuje bogato kulturno, zgodovinsko in naravno dediščino, omogočajoč obiskovalcem, da raziskujejo ključne znamenitosti tega območja.

Pot vključuje postanke pri kulturnih in naravnih točkah, kjer lahko obiskovalci spoznajo več o lokalni zgodovini, prvi svetovni vojni, železniškem prometu ter rekreativnih možnostih v preteklosti in sedanjosti.

Možnosti za ogled: Pot je zasnovana za pešce in kolesarje, s prilagoditvami za družine in invalide. Na določenih odsekih bi bila urejena infrastruktura, ki bi omogočala varno in udobno vožnjo s kolesom, vključno z dostopnimi površinami in postajališči, primernimi za invalidske vozičke.

Pomembne točke na poti:

- **Muzej Tomaža Godca** – nekdanja usnjarska delavnica, danes muzej, posvečen lokalni zgodovini in prvi svetovni vojni.
- **Zoisov grad** – nekdanja rezidenca in upravna stavba barona Žiga Zoisa, industrijskega in kulturnega mecena.
- **Rebro** – pokopališče prve svetovne vojne – kraj počitka vojakov, ki so padli na bojiščih prve svetovne vojne.
- **Ajdovski gradec** – arheološko najdišče in utrdba, ki ponuja vpogled v zgodovino predkrščanske dobe.
- **Žižkova skakalnica** – prizorišče prvih skokov in pomemben kraj za zgodovino slovenskega smučarskega športa.
- **Sankališče Belvedere** – nekoč priljubljeno sankališče, ki ponuja vpogled v športne dejavnosti Bohinja v preteklosti.

Prednosti projekta:

- **Kulturno in zgodovinsko izobraževanje:** Pot obiskovalce vodi mimo ključnih zgodovinskih in kulturnih znamenitosti, povezanih z narodno zgodovino, prvo svetovno vojno in lokalno industrijo.
- **Spodbujanje trajnostnega turizma:** Krožna pot je zasnovana za pešce in kolesarje, kar spodbuja trajnosten način odkrivanja destinacije in zmanjšuje vpliv na okolje.
- **Prijazna za družine in invalide:** Pot je prilagojena za vožnjo s kolesom in dostopna invalidom, kar omogoča varno in prijetno raziskovanje vsem obiskovalcem.
- **Povečanje turistične privlačnosti:** Pot privablja turiste, ki iščejo več kot le naravne lepote Bohinja, in jim omogoča poglobljeno doživetje.
- **Razširitev turistične sezone:** S kombinacijo kulturnih in naravnih znamenitosti je pot zanimiva skozi vse leto, kar pripomore k podaljšanju turistične sezone.

Izvedljivost projekta:

Časovni okvir: Projekt je mogoče začeti hitro z vzpostavitvijo označevalnih tabel in informativnih točk. Razvoj in promocija poti bi lahko trajala od šest mesecev do enega leta.

Finančni viri: Projekt lahko pridobi sredstva iz lokalnih občinskih proračunov, evropskih skladov za turizem ter potencialno s sponzorstvi.

Tehnična izvedljivost: Z minimalnimi posegi v okolje in infrastrukturo je mogoče urediti označene poti, informacijske table, postaje ter dostopne poti za kolesa in invalide.

Okoljski in družbeni vidiki: Projekt bi imel pozitiven vpliv na družbo, saj spodbuja spoznavanje zgodovine in kulturne dediščine. Obenem podpira okolju prijazno raziskovanje kraja in omogoča dostopnost vsem skupinam obiskovalcev.

3.3. Področje delovanja 3: »KOMPETENČNI CENTER« Razvoj domačih kadrov in ozaveščanje ponudnikov v Biosfernem območju Julijske Alpe

Možni ukrepi, projektne ideje:

- ✓ **3.1. Lokalni vodniki:** širjenje baze lokalnih vodnikov in interpretatorjev za nove doživljajske produkte
- ✓ **3.2 Prenos dobrih praks:** med ponudniki in med destinacijami

Projekt 6: Lokalni vodniki

✓ Krepitev lokalnega znanja in trajnostnega turizma

Opis projekta:

Projekt Lokalni vodniki je namenjen usposabljanju lokalnih prebivalcev kot vodnikov, ki obiskovalcem omogočajo edinstveno doživetje Bohinja skozi prizmo lokalne zgodovine, naravnih znamenitosti in kulturne dediščine. S tem projektom bi se vzpostavila skupina strokovnih vodnikov, ki so usposobljeni za vodenje različnih vrst tur, od naravoslovnih in kulturnih do športnih in gastronomsko obarvanih doživetij. Namen projekta je tudi, da lokalni vodniki promovirajo trajnostne načine obiska in spoštovanje narave.

Prednosti projekta:

- **Povečanje lokalne vključenosti:** Zaposlovanje lokalnih vodnikov prispeva k ekonomiji Bohinja in omogoča prebivalcem, da aktivno sodelujejo v turizmu.
- **Izobraževanje obiskovalcev:** Lokalni vodniki ponujajo globlji vpogled v kulturno in naravno dediščino Bohinja, s čimer povečujejo vrednost obiska.
- **Spodbujanje trajnostnega turizma:** Vodniki promovirajo trajnostne prakse in obiskovalce ozaveščajo o pomenu varovanja naravnega okolja.
- **Večja privlačnost destinacije:** Prisotnost lokalnih vodnikov privablja turiste, ki iščejo avtentična in poglobljena doživetja.
- **Podaljšanje turistične sezone:** Vodení ogledi obiskovalcem omogočajo zanimiva doživetja tudi v izvensezonskih obdobjih.

Izvedljivost projekta:

Časovni okvir: Projekt se lahko prične hitro, v prvem letu bi se izvajala izobraževanja in certificiranje lokalnih vodnikov.

Finančni viri: Sredstva se lahko pridobijo iz lokalnih in regionalnih virov, evropskih skladov za razvoj turizma ter sponzorstev.

Tehnična izvedljivost: Projekt vključuje minimalno infrastrukturo; potrebna je organizacija izobraževanj in promocija storitev lokalnih vodnikov v sodelovanju z Višjo strokovno šolo za gostinstvo, velnes in turizem Bled.

Okoljski in družbeni vidiki: Projekt spodbuja vključevanje lokalne skupnosti, varovanje kulturne dediščine ter ozaveščanje o trajnostnem turizmu.

✓ Opredelitev in izvajanje režimov obiska najbolj obremenjenih območij

Opis projekta:

Projekt se osredotoča na vzpostavitev režimov obiska za najbolj obremenjena območja v destinaciji Bohinj, vključno z Bohinjskim jezerom, Ukancem–Voglom–Savico, soteskami in slapovi, Triglavom in dolino Sedmerih jezer, Pokljuko–Uskovnico–bohinjskimi planinami ter Savo Bohinjko.

Cilj projekta je usmerjanje obiskovalcev in zmanjšanje poletnih obremenitev s trajnostnim pristopom ter spoštovanjem nosilne zmogljivosti naravnega okolja.

Prednosti projekta:

- **Učinkovitejšje upravljanje turističnih tokov:** Sistematično usmerjanje obiskovalcev na bolj razpršene lokacije in manj obremenjena območja.
- **Ohranjanje naravnega okolja:** Zmanjšanje pritiska na priljubljena naravna območja pomaga ohraniti biotsko raznovrstnost in preprečuje degradacijo.
- **Izboljšanje izkušnje obiskovalcev:** Z zmanjšanjem prenatrpanosti se izboljša kakovost doživetja za turiste in domačine.
- **Spodbujanje trajnostnega turizma:** Projekt promovira odgovorno vedenje obiskovalcev ter spodbuja trajnostne prakse.
- **Podpora lokalnemu gospodarstvu:** Režimi obiska in razpršitev obiskovalcev ustvarjajo priložnosti za lokalne ponudnike storitev na manj obremenjenih območjih.

Izvedljivost projekta:

Časovni okvir: Projekt se lahko izvaja v več fazah, z začetkom v prvem letu, ko se opredelijo ključne točke in pripravijo načrti upravljanja za najbolj obremenjena območja.

Finančni viri: Sredstva se lahko pridobi iz lokalnih in evropskih skladov za turizem ter dodatno s sponzorstvi in partnerstvi z okoljskimi organizacijami.

Tehnična izvedljivost: Projekt predvideva uporabo digitalnih orodij za spremljanje in usmerjanje turističnih tokov, informacijske točke na terenu ter označevalne table.

Okoljski in družbeni vidiki: Projekt bi imel pozitivne učinke na naravno okolje in lokalno skupnost, saj pomaga ohranjati naravne vire in spodbuja trajnostni razvoj turizma.

Projekt 7: Ogled dobre prakse razvoja celoletnega turizma v regiji Saalbach-Hinterglemm-Leogang v Avstriji

Opis projekta:

Razvojna agencija Zgornje Gorenjske bo v sodelovanju s Turizmom Bohinj in Združenjem Slovenia Outdoor organizirala dvodnevni strokovni ogled dobre prakse v regijo Saalbach-Hinterglemm-Leogang v Avstriji. Skupina 10–15 ključnih deležnikov v turizmu iz zasebnega in javnega sektorja bo spoznala trajnostne pristope k upravljanju smučišč in turistične infrastrukture. Prvi dan bo namenjen obisku smučarskega središča Leogang. Ogledali si bomo ponudbo smučišča, žičnice ter ukrepe za urejanje prog, ob tem pa razpravljali o prilagajanju na podnebne spremembe in izzivih ob pomanjkanju snega.

Nastanjeni bomo v Biohotelu Rupertus v Leogangu, kjer bomo imeli vodeni ogled tega trajnostno naravnega hotela, ki se ponaša z ekološkimi certifikati, uporabo lokalnih sestavin in trajnostnimi gradbenimi rešitvami. Lastnica hotela bo z nami delila vpogled v ekoturizem in izzive trajnostnega poslovanja. Drugi dan bomo imeli sestanek z direktorjem lokalne turistične organizacije Saalfelden-Leogang, g. Marcom Pointnerjem, kjer nam bodo predstavili trajnostne ukrepe in prilagajanje turizma na podnebne spremembe.

Raziskovali bomo tudi dodatne aktivnosti zunaj smučišč, vključno z znamenitimi kolesarskimi »traili« v Leogangu, ki veljajo za eno najboljših MTB⁷ destinacij v Alpah. Deležnikom bohinjskega turizma in regije Saalbach-Hinterglemm-Leogang bomo predstavili tudi digitalno orodje, ki ga je v sklopu projekta razvilo podjetje Arctur. Orodje bo v podporo pri premagovanju izzivov in jih bo spreminjal v priložnosti. Deležniki bodo sami ustvarili prilagojeno poročilo s ključnimi vpogledi za zaščito prihodnosti destinacije.

V sklopu projekta BeyondSnow želimo narediti prve korake k oživitvi območja Koble, kjer je cilj razvoj outdoor centra za ljubitelje adrenalinskega športa, predvsem gorskega kolesarstva.

Prednosti projekta:

Ogled dobre prakse prinaša številne prednosti, saj omogoča neposredno spoznavanje uspešnih rešitev in inovativnih pristopov v turizmu.

Ključne prednosti:

- **Praktično učenje** – Udeleženci dobijo vpogled v dejanske primere uspešnega upravljanja turizma, ne le teoretično znanje.
- **Neposreden stik s strokovnjaki** – Pogovori z vodilnimi strokovnjaki, kot so predstavniki žičnic, hotela in turistične organizacije, omogočajo pridobivanje pravih informacij o izzivih in rešitvah, ki so jih implementirali na terenu.
- **Povezovanje in mreženje** – Takšna potovanja krepijo sodelovanje med različnimi deležniki v turizmu (zasebnimi ponudniki, občinami, turističnimi organizacijami), kar odpira možnosti za skupne projekte in izmenjavo izkušenj.
- **Nove ideje za domače okolje** – Udeleženci lahko primerjajo avstrijske rešitve z razmerami v Sloveniji in iščejo možnosti prenosa dobrih praks v svoje regije. To je še posebej koristno pri vprašanih trajnosti, podnebnih sprememb in razvoja dodatnih aktivnosti izven smučarske sezone.
- **Razvoj trajnostnega turizma** – Ponuja navdih za razvoj okolju prijaznih turističnih produktov, ki bi lahko izboljšali slovensko ponudbo in podaljšali turistično sezono.

Skupaj vse te prednosti pripomorejo k večji konkurenčnosti in trajnostnemu razvoju slovenskega turizma.

Izvedljivost projekta: Projekt se bo izvedel 24. in 25. marca 2025.

⁷ Gorskokolesarska destinacija (Mountain Bike Destination)

Slika 24: Promocijski fotografiji destinacije

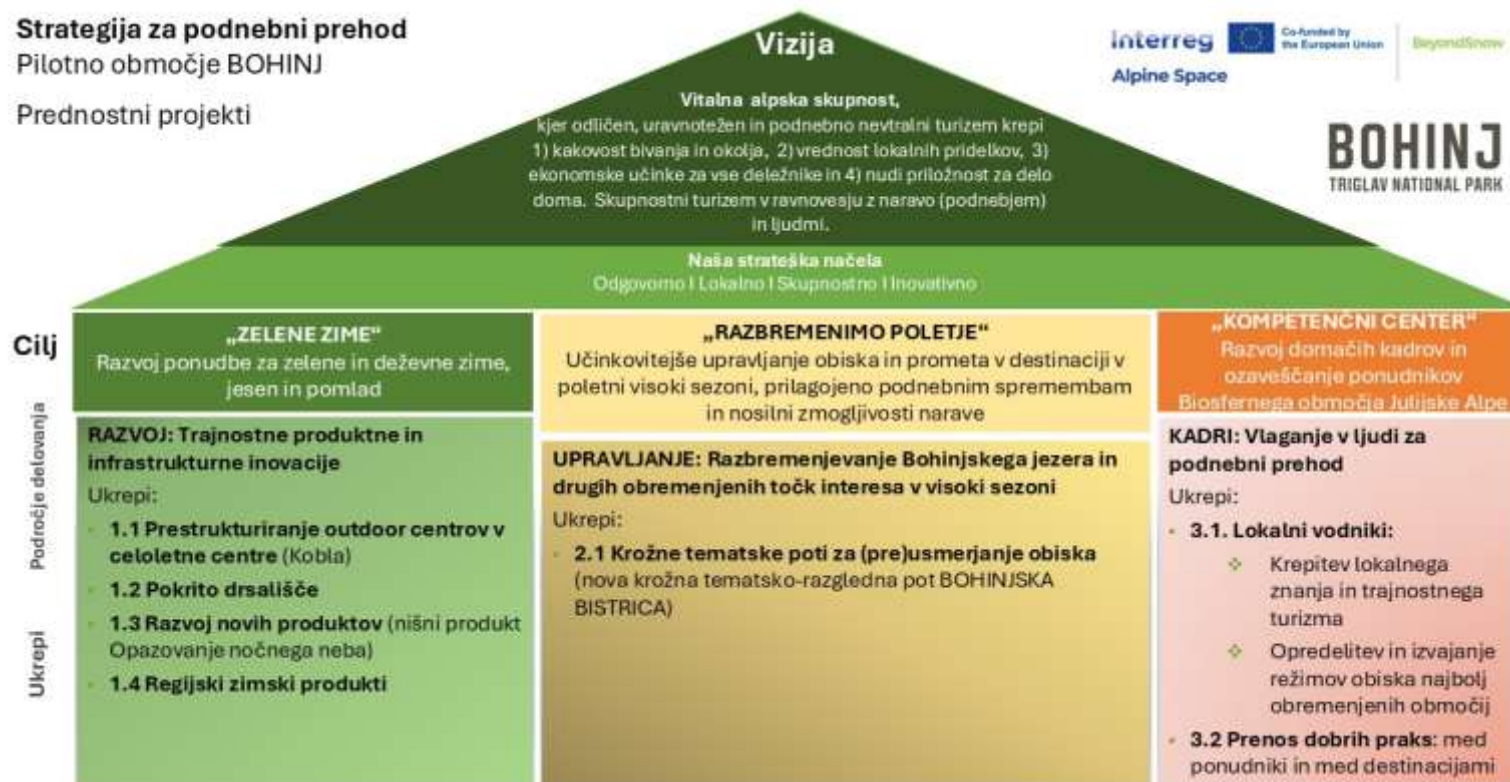

Vir: Klemens Koenig in Michael Geißler

4. Pogled v prihodnost in načrt uresničevanja

Shema strategije

Slika 25: Shema prednostnih projektov Strategije prilagoditev bohinjskega turizma na podnebne spremembe

Vir: RAGOR in projektna skupina

Tabela 3: Tabela področij delovanja⁸

Področja delovanja	Ukrepi	Kaj storiti v praksi	Prioriteta	Izvedljivost	Izhodišče/situacija	Odgovorna institucija	Odgovorni izvajalec	Potrebni viri	Viri financiranja	Časovnica za izvedbo
»ZELENE ZIME«	Razvoj novih produktov	Nišni produkt Opazovanje nočnega	●	●	Potencial za astro-turizem	Turizem Bohinj	Lokalni turistični vodniki	Astronomi, Društvo Temno nebo	EU sredstva, lokalni proračun	2025–2028
	Prestrukturiranje outdoor centra	Outdoor center Koblja	● ● ●	● ● ●	Potreba po izvensezonskosti	Turizem Bohinj, Občina Bohinj, I. faza tudi RAGOR	Zunanji izvajalec	Gradbeniki strokovnjaki, turistični vodniki, vzdrževalci	EU sredstva, javno-zasebno partnerstvo, delno iz projekta BS	I. BeyondSnow 2025 II. 2026–2028
	Regijski zimski produkt	Povezovanje z Bledom in Radovljico	●	●	Sodelovanje za boljšo konkurenčnost na trgu	Turizem Bohinj	Lokalna razvojna agencija	Koordinatorji, lokalni partnerji, podjetja, specializirana za logistiko	EU sredstva, lokalni proračun	2025–2026
	Pokrito drsališče	Vzpostavitev sodobne infrastrukture drsanje	●	●	Dodatna celoletna turistična aktivnost	Turizem Bohinj	Občina Bohinj, podizvajalci, vzdrževalci	Vzdrževalno osebje, trženje	EU sredstva, lokalni proračun	I. 2026 II. 2026–2030 III. 2030–2040
»RAZBREMENIMO POLETJE«	Krožne tematske poti	Tematska pot Bohinjska Bistrica	●	●	Tematska pot se že izvaja	Turizem Bohinj	Lokalni izvajalci	Vzdrževalno osebje, interpretacijski vodniki	Lokalni proračun	2025
»KOMPETENČNI CENTER«	Lokalni vodniki I	Krepitev lokalnega znanja	●	●	Potreba po znanju o naravi	Turizem Bohinj	Lokalni turistični vodniki	Izvajalci za usposabljanje	EU sredstva, lokalni proračun	2025–2026
	Lokalni vodniki II	Izvajanje režimov obiska	●	●	Regulacija obiska	Turizem Bohinj	Turistične organizacije	Vodniki, usposobljeni za upravljanje obiska	EU sredstva, lokalni proračun	2027
	Prenos dobrih praks	Uvajanje preverjenih rešitev iz drugih regij, držav	● ● ●	● ● ●	Izkušnje drugih uspešnih destinacij pri prestrukturiranju	Turizem Bohinj, RAGOR	Turizem Bohinj, RAGOR	Koordinatorji projektov, strokovnjaki za prilagoditev novih rešitev	Delno iz projekta BeyondSnow	I. BeyondSnow pomlad 2025

Vir: RAGOR in projektna skupina

⁸ Prioriteta projektnih idej je ovrednotena glede na možnost izvedbe v sklopu projekta BeyondSnow.

Upravljanje: usklajevanje izvedbe strategije, časovnica vseh področij delovanja, odgovornosti in načrt izvedbe v letu 2025

1. Ogled dobre prakse v regiji Saalbach-Hinterglemm-Leogang v Avstriji 24. in 25. marca 2025
2. Strokovna podlaga za razvoj celoletnega outdoor parka za alpsko in turno smučanje, letno in zimsko sankanje in gorsko kolesarjenje ter druge primerne oblike aktivnosti in doživljanja narave

Faza I projekta 1 - Idejna zasnova za razvoj celoletnega outdoor parka za alpsko in turno smučanje, letno in zimsko sankanje in gorsko kolesarjenje ter druge primerne oblike aktivnosti in doživljanja narave

Za izdelavo idejne zasnove za razvoj outdoor centra so ključne smernice, ki vključujejo različne vidike, kot so infrastruktura, trajnost, sodelovanje z lokalno skupnostjo, ekonomski razvoj ter razvoj športnih in izobraževalnih aktivnosti.

Smernice za izdelavo idejne zasnove:

- **Analiza potrebščin in priložnosti:**
 - o Izvesti podrobno analizo potrebščin lokalnega prebivalstva in potencialnih obiskovalcev (turistov, športnikov).
 - o Preučiti morebitne priložnosti za razvoj novih športnih aktivnosti (npr. padalstvo, MTB, smučanje, pohodništvo) ter izboljšanje obstoječe infrastrukture (poti, parkirišča).
- **Razvoj infrastrukture:**
 - o Načrtovati in razviti širok spekter športnih poti (pohodništvo, kolesarjenje, tek na smučeh, planinstvo).
 - o Implementirati energetske učinkovite rešitve.
- **Trajnostni turizem:**
 - o Vključiti trajnostne prakse v izgradnjo in upravljanje centra, ki bodo vključeni v vsakodnevno delovanje.
 - o Aktivno spodbujati okolju prijazne prakse, kot so uporaba obnovljivih virov energije, energetska učinkovitost in reciklaža.
- **Vključenost lokalne skupnosti:**
 - o Aktivno sodelovati z lokalnim prebivalstvom pri oblikovanju in izvedbi projekta, da bi zagotovili sprejemljivost projekta.
 - o Razviti partnerstva z lokalnimi podjetji in kmetijami, ki bodo zagotavljali lokalne proizvode in storitve.
 - o Sodelovati z lokalnimi skupnostmi pri promociji in soustvarjanju turističnih programov.
- **Ekonomski razvoj in trajnostno poslovanje:**
 - o Razviti poslovni model, ki omogoča dolgoročno trajnost in krepi lokalno gospodarstvo.
 - o Spodbujati ustvarjanje novih delovnih mest, povezanih z infrastrukturo, izobraževanjem in športnimi dejavnostmi.
 - o Povečanje turistične prepoznavnosti Bohinja s pomočjo projekta in tako podaljšati turistično sezono skozi vse leto.
- **Izvedbeni časovni okvir:**
 - o Rok za pripravo idejne zasnove je 30. 6. 2025.

- **Tehnična in ekološka izvedljivost:**

- Zagotoviti, da bo gradnja in prenova infrastrukture skladna z lokalnimi predpisi in okoljskimi standardi.
- Vključiti tehnologije, ki zmanjšujejo negativni vpliv na okolje in spodbujajo trajnostno rabo virov.

- **Financiranje in viri:**

- Višina sredstev, namenjenih za izdelavo strokovne podlage, bo 13.000 € bruto.

Namen idejne zasnove je priprava podlage za celovit razvoj outdoor centra, ki bo služil kot model trajnostnega turizma, podpiral lokalno gospodarstvo ter ponujal širok spekter športnih in izobraževalnih aktivnosti skozi vse leto.

Slika 26: Primer klasičnega kolesarskega poligona in kolesarske proge, t. i. »traili«

Vir: Občina Bohinj (2023). Razvojni program za področje športa 2023–2033.

<https://www.obcina.bohinj.si/DownloadFile?id=633889>

Spremljanje

Skupaj z drugimi ključnimi deležniki Turizem Bohinj igra pomembno vlogo pri zagotavljanju, da se ukrepi, določeni v strateškem dokumentu, izvajajo v skladu z lokalnimi potrebami, hkrati pa spodbujajo trajnostni razvoj turizma, ki je v skladu z dolgoročnimi cilji ohranjanja naravne in kulturne dediščine ter izboljšanja kakovosti življenja prebivalcev.

Literatura in viri:

- Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, AJPEŠ (2022). Poslovni register Slovenije.
- Alpska konvencija (2021). *Akcijski načrt za podnebje 2.0*. https://www.alpconv.org/fileadmin/user_upload/Organisation/TWB/ACB/AlpineConventionClimateActionPlan2.0_SL.pdf
- CIPRA Deutschland (2023): Facts4Tourism. Dossier zur Vermittlung tourismusrelevanter Forschungsergebnisse für den deutschen Alpenraum. München.
- Corradini, P., Omizzolo, A., Santora, G., Corrado, F., Erard, O., Costantini, M. M., in Colusso, M. (2023). *Report and database of PWAs tourism datasystems D.1.3.1-October 2023*. Eurac Research.
- dr. Turnšek, M., dr. Rangus, M., dr. Lešnik Štuhec, T., dr. Pavlakovič, B., Pozvek, N., dr. Špindler, T., Kokot, K., dr. Pogačar, T., Žnidaršič, Z., in dr. Črepinšek, Z. (2024). *Podnebne spremembe in slovenski turizem – Priporočeni ukrepi prilagajanja podnebnim spremembam in blaženja podnebnih sprememb*. Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije.
- Dworak, T., Schmölzer, A., Günther, W., Hoffmann, P., Bausch, T. & Matauschek, Ch. (2020). *Handlungsleitfaden: Anpassung an den Klimawandel: Die Zukunft im Tourismus gestalten (Action Guideline Adapting to Climate Change: Shaping the Future in Tourism)*. Umweltbundesamt.
- Herntrei, M., Mentil, K., Jánová, V. in Nenert, B. (2023). *BeyondSnow, Guideline for the participatory elaboration of the climate change adaptation strategy*. Deggendorf Institute of Technology & La Fabrique des Transitions.
- Klemenčič, M. (2024, avgust). *Osebná komunikacija v okviru aktivnosti Senzibilna diagnoza – poglobljeni intervjuji*.
- Klemenčič, M. (2023). *Podnebni kriteriji v zeleni shemi slovenskega turizma. Prezentacija*. Slovenska turistična organizacija.
- Lotter, F. & Dworak, T. (2021). *Klimaschutz und Klimawandelanpassung: Informationen und Handlungsansätze für touristische Destinationen (Climate Protection and Climate Change Adaptation: Information and Approaches for Tourism Destinations)*. Umweltbundesamt.
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije (2022). *Strategija slovenskega turizma 2022–2028*. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGTS/Dokumenti/DTUR/Nova-strategija-2022-2028/Strategija-slovenskega-turizma-2022-2028-dokument.pdf>
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport (2023). *Investicije za kakovostnejšo ponudbo slovenskih smučišč ministrstvo podprlo s 55,4 milijoni evrov*. <https://www.gov.si/novice/2023-11-23-investicije-za-kakovostnejso-ponudbo-slovenskih-smucisc-ministrstvo-podprlo-s-554-milijoni-evrov/>
- Ministrstvo za okolje in prostor (2021). *Resolucija o Dolgoročni podnebni strategiji Slovenije do leta 2050 (ReDPS50), Uradni list RS, št. 119/21 in 44/22 – ZVO-2*. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=RESO131>
- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (2016). *Strategic framework for climate change adaptation*. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOPE/Okolje/Podnebne-spremembe/SOzP_ang.pdf

- Občina Bohinj (2023a). *Akcijski načrt urejanja prometa v Bohinju 2023–2030*.
- Občina Bohinj (2023b). *Podlaga za oblikovanje akcijskega načrta za odpravljanje ozkih grl pri upravljanju z obiskovalci na območju skleda Bohinjskega jezera z dne 13. 3. 2023*.
- Občine Gorenjske razvojne regije in Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2020). *Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027*. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/DRR/RRP-2021_2027/RRP-Gorenjske-razvojne-regije.pdf
- Omizzolo, A., Moroni, A., Corradini, P., in Tonelli, C. (2023). *Vulnerability Map of Alpine STDs, D.1.1.2. – October 2023*.
- Slovenska turistična organizacija (b.d.). *Zelena zgodba Slovenije*. <https://www.slovenia.info/sl/zgodbe/zelena-zgodba-slovenije>
- Spletna stran Občine Bohinj (b.d.). www.obcina.bohinj.si
- Spletna stran Turizma Bohinj (b.d.). *Slovenia Green*. <https://www.bohinj.si/slovenia-green/>
- Stare, M. (2024, avgust). *Osebna komunikacija v okviru aktivnosti Senzibilna diagnoza – poglobljeni intervjuji*.
- Statistični urad Republike Slovenije (b.d.). Podatkovna baza SiStat.
- Turizem Bohinj in Občina Bohinj (2025). *Moj Bohinj 2030 – Strategija in akcijski načrt bohinjskega turizma 2030*. <https://www.bohinj.si/moj-bohinj-2030/>
- Turizem Bohinj (2020). *Zima v Bohinju, Akcijski načrt razvoja zimske ponudbe in infrastrukture v destinaciji Bohinj v obdobju 2020–2024, Predlog*. <https://obcina.bohinj.si/files/other/news/23/263929Zima%20v%20Bohinju%20akcijski%20na crt.pdf>
- Vrtačnik Garbas, K. (2008). *Posledice klimatske spremenljivosti v središčih zimsko-športne rekreacije v Sloveniji*. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani.

PRILOGA 1: Pregled prilagajanj na podnebne spremembe smučarskih centrov v alpskem prostoru

Izdelal: BSC, poslovno podporni center, d.o.o. (Regionalna razvojna agencija Gorenjske)

Uvod

Regije v EU se na različne načine prilagajajo na podnebne spremembe preko priprave strateških dokumentov do konkretnih akcijskih načrtov in realizacije ukrepov tako v zasebnem, javnem kot nevladnem sektorju.

Razvoj in ohranitev trajnostnega zelenega turizma, še posebej v alpskih regijah, v katerih trajnostni zeleni turizem predstavlja osnovo za ohranitev poseljenosti in t. i. odpornosti naselij v Alpah.

Smučišča v Alpah kot eden izmed ključnih generatorjev razvoja turističnih produktov in storitev so soočena z mnogoterimi izzivi, ki jih prinašajo podnebne spremembe. Izzivi so povezani tako s prilagajanjem infrastrukture, turističnih privlačnosti in turističnih programov kot tudi zaposlenih, obiskovalcev ter tudi skrbjo za ohranitev biodiverzitete in skrbjo za preprečevanje nadaljnje škode, ki jo prinaša človek v naravna okolja, kjer se nahajajo smučišča. Tako je potrebno nujno uvajati tudi ukrepe za ohranitev vodnih virov ter okolja brez odpadkov in skrb za krožnost tako na smučiščih kot v okviru ponudnikov in prebivalcev/gostov.

V dokumentu so predstavljena tako izhodišča za ukrepe za prilagajanje na podnebne spremembe kot tudi primeri dobrih praks, ki so lahko osnova za razvoj strateških in izvedbenih dokumentov regije kot tudi posameznih alpskih smučišč, ki so zaradi podnebnih sprememb že kar nekaj let v deprivilegiranem položaju in so prisiljena v iskanje ekonomsko vzdržnih rešitev, ki bodo ohranila živa smučišča skozi celo leto.

Zakonodaja in strateški dokumenti

Za uvajanje navedenih ukrepov in prilagoditev so ključna izhodišča in zakonodaja EU kot tudi zakonodaja in strateški dokumenti na nacionalni ravni kot tudi turističnih regij ter samih smučišč.

Za Gorenjsko so tako ključna izhodišča in strateški dokumenti:

Dokumenti regije:

- ✓ SECAP Gorenjske⁹,
- ✓ Regionalni razvojni program Gorenjske 2021–2027,
- ✓ Strategija Gorenjske regije za prilagajanje na podnebne spremembe (v nastajanju).

⁹ Trajnostni energetsko-podnebni načrt (TEPN), SECAP je oznaka dokumenta v EU.

Dokumenti občin in turističnih regij na Gorenjskem, območja Julijske Alpe in UNESCO MAB območja¹⁰:

- ✓ Načrt upravljanja Triglavskega narodnega parka,
- ✓ dokumenti območja Julijske Alpe in drugih turističnih območij na Gorenjskem,
- ✓ strategije občin, ki naslavljajo tudi razvoj trajnostnega turizma.

Dokumenti na nacionalni ravni:

- ✓ Strategija razvoja Slovenije 2030,
- ✓ Dolgoročna podnebna strategija Slovenije do leta 2050,
- ✓ Strateški okvir prilagajanja na podnebne spremembe,
- ✓ Nacionalni energetske in podnebni načrt (NEPN z nadgradnjami),
- ✓ Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030,
- ✓ Predlog podnebnega zakona.

Dokumenti EU:

- ✓ Evropski zeleni dogovor (European Green Deal),
- ✓ Strategija EU za prilagajanje na podnebne spremembe,
- ✓ Uredba o evropskem podnebnem zakonu (European Climate Law).

Upoštevati je potrebno tudi različne programe in ukrepe EU za podporo trajnostnemu razvoju smučišč, ki prispevajo k razvoju trajnostnega turizma, ki ne le ščiti okolje, temveč tudi zagotavlja dolgoročno odpornost na podnebne spremembe.

- ✓ Strategija EU za trajnostni turizem: Evropska komisija spodbuja trajnostni turizem z zagotavljanjem financiranja in smernic za zmanjšanje vpliva turizma na okolje.
- ✓ Programi za zmanjšanje ogljičnega odtisa: EU smučišča spodbuja k vlaganju v zelene tehnologije in energetske učinkovite sisteme.
- ✓ Evropska značka za trajnostni turizem: To je pobuda za označevanje smučišč in drugih turističnih destinacij, ki izpolnjujejo okoljske standarde in trajnostne prakse.

Za podporo pri ohranjanju in razvoju smučišč ter graditvi njihove odpornosti na podnebne spremembe pa sta ključnega pomena tudi nacionalna in regijska izvedbena infrastruktura.

Nacionalna izvedbena infrastruktura:

- ✓ STO s strateškimi usmeritvami in izvedbeno podporo turističnim ponudnikom.
- ✓ Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport preko podpornih ukrepov za turistične ponudnike.
- ✓ Evropska kohezijska politika preko ukrepov za prilagajanje na podnebne spremembe.

Regijska izvedbena infrastruktura:

¹⁰ UNESCO MAB je medvladni raziskovalni program, ki spodbuja prizadevanja za sožitje med ljudmi in njihovim okoljem ter vzpostavlja svetovno mrežo biosfernih območij.

- ✓ Partnerstvo razvojnih organizacij v regiji za prilagajanje na podnebne spremembe: RRA¹¹ Gorenjske, LEAG¹², LTO-ji¹³ in destinacije (npr. Julijske Alpe), drugi partnerji javnega, zasebnega in nevladnega sektorja.
- ✓ Podnebna pisarna za občine in regije – Skupnost občin Slovenije (projekt LIFE¹⁴).
- ✓ Partnerstvo 100 klimatsko nevtrálnih mest (prenos znanj Mestne občine Kranj v druge občine na Gorenjskem).
- ✓ Razvoj in izvedba strateško pomembnih projektov na Gorenjskem s sodelovanjem v projektih EU (RRA Gorenjske, drugi deležniki).

Spremembe v pričakovanjih turistov/gostov – osnova za akcije smučišč

Podnebne spremembe vplivajo na vedenje turistov v evropskih smučarskih središčih, kar vodi v več opaznih trendov:

Premik v preferencah glede destinacij:

- ✓ Nadmorska višina in zanesljivost snega: Turisti vse bolj dajejo prednost višje ležečim središčem z zanesljivejšimi snežnimi razmerami. Na smučiščih na nizkih nadmorskih višinah se je obisk smučarjev zmanjšal tudi do 60 %, medtem ko se je na ledeniških smučiščih povpraševanje povečalo.
- ✓ Diverzifikacija dejavnosti: Zaradi krajših zimskih sezon in vse manjše količine snega turisti iščejo alternativne dejavnosti. Letovišča se prilagajajo in ponujajo možnosti, kot so pohodništvo, gorsko kolesarjenje in kulturna doživetja, da bi privabila obiskovalce skozi vse leto.

Večja okoljska ozaveščenost:

- ✓ Trajnostne izbire: Vedno več turistov daje prednost okolju prijaznim destinacijam, ki izvajajo trajnostne prakse, kar odraža povečano okoljsko zavest.
- ✓ Podpora zelenim pobudam: Obiskovalci so bolj nagnjeni k podpori letovišč, ki se dejavno vključujejo v prizadevanja za ohranjanje okolja, kot sta zmanjševanje emisij ogljika in ohranjanje naravnih habitatov.

Ekonomski vidiki:

- ✓ Naraščajoči stroški: Povečani operativni stroški, povezani z umetnim zasneževanjem in vzdrževanjem infrastrukture, povzročajo višje cene za potrošnike, kar vpliva na njihovo izbiro destinacij.
- ✓ Prednost vrednosti: Turisti iščejo destinacije, ki ponujajo vrednost za denar, pri čemer stroške usklajujejo s kakovostjo doživetja, zlasti ker se nekatera tradicionalna smučišča soočajo z gospodarskimi izzivi.

Te vedenjske spremembe nakazujejo, da morajo smučarska središča prilagoditi svojo ponudbo in delovanje, da se bodo prilagodila razvijajočim se preferencam turistov v kontekstu podnebnih sprememb.

Področja, na katerih smučišča že gradijo odpornost na podnebne spremembe

Smučišča so v zadnjih letih delovala na različnih področjih, ki se dotikajo podnebnih sprememb. Beležimo kar nekaj dobrih praks z različnih področij:

¹¹ Regionalna razvojna agencija

¹² Lokalna energetska agencija Gorenjske

¹³ Lokalna turistična organizacija

¹⁴ Integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji

Trajnostna raba energije:

- ✓ Številna letovišča prehajajo na obnovljive vire energije, kot so vodna, vetrna in sončna energija.
- ✓ Nekatera letovišča za proizvodnjo električne energije uporabljajo sončne kolektorje na žičnicah in stavbah.

Okolju prijazno zasneževanje:

- ✓ Zaradi vse višjih temperatur je umetno zasneževanje vse bolj razširjeno, vendar je energetsko potratno.
- ✓ Letovišča uvajajo energetsko učinkovite tehnologije zasneževanja in za optimizacijo proizvodnje uporabljajo modele za napovedovanje vremena.

Napredne tehnike zasneževanja:

- ✓ Vključevanje podnebnih napovedi: Z naložbami v napredne tehnologije za spremljanje vremena in s sodelovanjem z meteorološkimi agencijami lahko smučišča optimizirajo proizvodnjo snega ter tako zmanjšajo emisije CO₂ in porabo vode.
- ✓ »Snežno kmetijstvo«: izvajanje tehnik zasneževanja omogoča zbiranje in ohranjanje snega, kar zmanjšuje potrebo po umetnem zasneževanju in ohranja vodne vire.

Trajnostni promet in mobilnost:

- ✓ Številna smučišča spodbujajo javni prevoz (vlak, avtobus ...).

Energetsko učinkovita infrastruktura:

- ✓ Nekatera letovišča gradijo nizkoenergijske, okolju prijazne koče z uporabo trajnostnih materialov.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti in pogozdovanje:

- ✓ Smučarska središča vlagajo v pogozdovanje in ohranjanje habitatov, da bi nadomestila krčenje gozdov, ki ga povzroča razvoj smučišč.
- ✓ Nekatera sodelujejo v programih uvajanja t. i. ponovne divjine (»rewilding«) in varujejo lokalne divje živali.
- ✓ Nekatera razvijajo programe zelene strehe in stene: vključevanje vegetacije v stavbe lahko zmanjša absorpcijo toplote, zniža temperaturo v zaprtih prostorih in združi strukture z naravnim okoljem.
- ✓ Nekatera že uvajajo ukrepe zadrževanja in ohranjanja vode:
 - Jezera in ribniki: Vodna telesa lahko zagotavljajo hlajenje z izhlapevanjem in so v toplejših mesecih privlačna za obiskovalce.
- ✓ Nekatera že vzpostavljajo zatočišča za prostoživeče živali ter razvijajo, ohranjajo ekološke koridorje (Strategija EU za biotsko raznovrstnost za leto 2030) in s tem pripomorejo k ohranjanju t. i. zdravih eko sistemov.

Spodbujanje trajnostnega prometa:

- ✓ Okolju prijazne možnosti prevoza: spodbujanje uporabe električnih vozil, koles in javnega prevoza lahko zmanjša toploto, ki jo proizvajajo običajna vozila, in zmanjša emisije toplogrednih plinov.
- ✓ Pešcem prijazno oblikovanje: oblikovanje območij za pešce z dovolj senčenja lahko poveča udobje obiskovalcev in zmanjša odvisnost od motornega prometa.

Zmanjševanje odpadkov in krožno gospodarstvo:

- ✓ Letovišča izvajajo programe ločevanja in recikliranja odpadkov.
- ✓ Mnoga od njih prepovedujejo plastiko za enkratno uporabo in spodbujajo embalažo za večkratno uporabo.
- ✓ Primer: Znak »Flocon Vert« (Zelena snežinka) certificira trajnostna letovišča.
- ✓ Recikliranje in ohranjanje vode:
 - Recikliranje sive vode: V letoviščih se izvajajo programi recikliranja vode, pri čemer se siva voda ponovno uporabi za različne namene v letovišču (npr. za splakovanje stranišč).
 - Zbiranje talilne vode: Inovativne tehnike zajemanja in ponovne uporabe talilne vode omogočajo njeno ponovno uporabo v postopkih zasneževanja.
- ✓ Krožnost z naravnimi viri (trajnostna uporaba hrane, embalaže ...).

Podnebno izobraževanje in zagovornišтво:

- ✓ Nekatera letovišča obiskovalce osveščajo o vplivih podnebnih sprememb in spodbujajo okolju prijazno vedenje.
- ✓ Nevladne organizacije in skupine smučarske industrije sodelujejo pri ozaveščanju in spodbujanju trajnosti.

Digitalne rešitve:

- ✓ Nove digitalne rešitve – varnostne in druge tehnologije (npr. pametne smučarske vozovnice).
- ✓ Mobilne aplikacije: Območja razvijajo aplikacije, ki ponujajo funkcije, kot sta prenos eSIM in sledenje lokaciji spremljevalcev na smučišču v realnem času, kar izboljšuje splošno izkušnjo obiskovalcev.

Primeri dobrih praks – kaj so smučišča že dosegla

Beležimo kar nekaj dobrih praks, ki so lahko vzor drugim smučiščem.

1. Flims Laax Falera, Švica:

To letovišče si prizadeva za popolno energetska samozadostnost z:

- vključevanjem obnovljivih virov energije: z uporabo lokalnih obnovljivih virov, vključno s hidroenergijo, sončno energijo, vetrom in biomaso, za pokrivanje svojih energetskih potreb.
- modernizacijo infrastrukture: gradnjo stavb iz okolju prijaznih materialov in zamenjavo ogrevalnih sistemov na olje.
- vključevanjem obiskovalcev: Spodbujanje trajnostnih načinov prevoza, kot so kolesarjenje in uporaba električnih vozil.

Te pobude so del celovitega načrta v šestih točkah za doseganje trajnostnih ciljev.

2. Silvretta Arena, Ischgl, Avstrija:

To letovišče je doseglo podnebno nevtralnost:

- s prizadevanji za pogozdovanje: Sajenje dreves v bližnjih gozdovih za izravnavo emisij CO₂.
- s tehnološkim napredkom: Uvajanje hibridnih snežnih greznic, ki so varčne z gorivom, da bi porabo goriva zmanjšali za 20 %.
- z uporabo obnovljivih virov energije: Napajanje žičnic predvsem s hidroelektrično energijo ter uporaba fotovoltaičnih sistemov in rekuperacije toplote za prihranek približno 80.000 litrov kurilnega olja.

- Poleg tega letovišče uporablja satelitsko tehnologijo za optimizacijo proizvodnje umetnega snega.

3. Zermatt, Švica:

Zermatt je izvedel več okolju prijaznih ukrepov, med drugim:

- politiko brez avtomobila: Zermatt je uvedel politiko omejevanja avtomobilskega prometa in spodbujanja uporabe koles, električnih avtobusov in lokalnih električnih vozil.
- čistejšo uporabo goriva: Uporaba dizelskega goriva brez žvepla v snežnih teptalnikih za zmanjšanje emisij CO₂.
- uporabo sončne energije: Namestitev skoraj 700 sončnih kolektorjev, ki letno proizvedejo približno 212 MWh energije.
- Letovišče koristi tudi jez Grande Dixence, ki z zbiranjem vode iz okoliških ledenikov proizvede približno 2 TWh energije letno.

4. La Plagne in regija Paradiski, Francija:

Ta letovišča se osredotočajo na trajnostno proizvodnjo energije z:

- elektrarno na biomaso: obratovanje naprave, ki zagotavlja 90 % energije, potrebne za mestno infrastrukturo.
- uvajanjem električnih vozil: Vzdrževanje voznega parka, ki ga v celoti sestavljajo električni avtomobili.
- okolju prijaznim zasneževanjem: Proizvodnja umetnega snega brez kemičnih dodatkov z uporabo vode, zbrane v rezervoarjih, ki se polnijo s sezonskim taljenjem snega in padavinami.
- S sonarjem opremljene naprave za kidanje snega merijo globino snega, nekatera pobočja pa ostanejo nedotaknjena, da se ohranijo naravni habitati.

5. Grandvalira, Andora:

Grandvalira je uvedla več trajnostnih pobud:

- Optimizacija virov: V okviru projekta se izvaja neprekinjeno spremljanje debeline snežne odeje z uporabo tehnologije GNSS-RTK, nameščene na naprave za kidanje snega, s čimer se dosegla centimetrska natančnost.
- Vključitev brezpilotnih letalnikov: Uporaba dronov, opremljenih z LiDAR, ki dopolnjujejo meritve na tleh in omogočajo podrobno skeniranje določenih območij.

6. Carezza (Dolomiti), Italija:

Carezza, ki se nahaja v Dolomitih, uvrščenih na Unescov seznam svetovne dediščine, je uvedla več okolju prijaznih pobud:

- Inteligentno zasneževanje: V letovišču uporabljajo napredno tehnologijo snežnih topov z inteligentnim upravljanjem, ki omogoča, da se celotno smučišče pokrije v 80 urah, ko se temperature spustijo na optimalno raven. Ta pristop zmanjšuje porabo vode in električne energije.
- Merjenje globine snega: Snežne freze, opremljene s sistemi za sledenje GPS in merjenje globine snega, omogočajo natančno urejanje, s čimer se poraba goriva zmanjša za 25 %.
- Lokalni prevoz: Za zmanjšanje emisij izpušnih plinov goste in domačine spodbujajo, da namesto osebnih vozil uporabljajo lokalne avtobuse.

7. SkiWelt, Avstrija:

Družba SkiWelt je uvedla sisteme za rekuperacijo toplote, da bi povečala energetske učinkovitost:

- Rekuperacija toplote: S tem se odpadna toplota iz motorjev, ki poganjajo žičnice in stroje za zasneževanje, zajema in uporablja za ogrevanje bližnjih stavb, kar letno prihrani približno 27,88 ton emisij CO₂.

8. Les Gets, Francija:

Les Gets je uvedel sisteme za rekuperacijo kinetične energije:

- Letovišče kinetično energijo pridobiva iz vrtenja jermenic na žičnici Les Planeys, kar prispeva k energetske učinkovitosti.

9. Livigno, Italija:

Livigno za zagotavljanje razpoložljivosti snega uporablja tehnike snežne farme:

- Snežno kmetovanje: V letovišču se 50.000 kubičnih metrov snega od konca sezone do začetka naslednje sezone shranjuje pod pokrovi, kar zmanjšuje odvisnost od umetnega zasneževanja.

10. Saas-Fee, Švica:

Saas-Fee je prešel na prevoz, ki ga poganjajo obnovljivi viri energije:

- Električni avtobusi: Letovišče je uvedlo električne avtobuse z ničelnimi emisijami, ki za polnjenje uporabljajo obnovljivo energijo, s čimer zmanjšujejo ogljični odtis, povezan s prevozom.

11. St. Moritz, Švica:

St. Moritz uporablja inovativne metode pridobivanja energije:

- Proizvodnja bioplina: Mlekarna Lataria Engiadinaisa sirotko, ki ostane pri proizvodnji sira, pretvarja v bioplin in tako letno proizvede 280.000 kWh električne energije, kar zadostuje za več kot 1.200 gospodinjstev.

12. Levi, Finska:

V Leviju uporabljajo tehnike shranjevanja snega za boj proti toplim zimam:

- Skladiščenje snega: V letovišču je nakopičenih 260.000 kubičnih metrov snega, ki ga prekrijejo z izolacijskimi odejami, da se ohrani tudi v poletnih mesecih. Ta metoda zagotavlja zgodnje odprtje smučarskih prog v novembru in zmanjšuje odvisnost od proizvodnje umetnega snega.

13. V smučiščih, kot je SkiWelt v Avstriji, so uvedli ukrepe za 100-odstotno uporabo sončne energije med dnevnim obratovanjem, s čimer trajnostno napajajo objekte in žičnice.

14. Les Arcs in Val d'Isère (Francija) sta uvedla ukrepe za varčevanje z energijo, kot so LED razsvetljava in pametni sistemi ogrevanja.

15. Tignes Val Claret (Francija):

- Notranji objekti: Nekatera smučišča vlagajo v pokrite smučarske objekte, da bi ublažila nezanesljive snežne razmere. Tignes Val Claret razvija smučarsko progo »Ski Line«, ki bo največja pokrita smučarska proga v Evropi, ki bo pozimi uporabljala pravi, poleti pa umetni sneg.

16. LifePass smučarske vozovnice v Italiji:

- Pametne smučarske vozovnice, opremljene z GPS in komunikacijskimi tehnologijami, povečujejo varnost v gorah, saj sledijo lokaciji smučarjev in omogočajo hiter odziv v nujnih primerih. Tehnologija zagotavlja pravočasno pomoč in zmanjšuje resnost morebitnih poškodb.

Primeri kažejo, da smučarska središča po vsej Evropi aktivno sprejemajo trajnostne prakse za blažitev podnebnih sprememb, pri čemer se osredotočajo na obnovljive vire energije, tehnološke inovacije in ohranjanje okolja.

Spremembe upravljanja človeških virov v smučarskih središčih

Podnebne spremembe pomembno vplivajo na evropska smučišča, kar povzroča operativne izzive in zahteva spremembe pri upravljanju človeških virov (HRM¹⁵). Ključne prilagoditve vključujejo:

Prestrukturiranje delovne sile:

Ker postajajo krajše in manj predvidljive smučarske sezone vse pogostejše, smučišča prilagajajo svoje kadrovske modele:

- ✓ Prilagoditve sezonskega zaposlovanja: Zaradi manjših snežnih padavin in krajših sezon lahko smučišča potrebujejo manj sezonskih delavcev ali pa z diverzifikacijo dejavnosti podaljšajo zaposlitev v druge sezone.
- ✓ Navzkrižno usposabljanje osebja: Zaposleni se usposabljaajo za opravljanje več vlog v različnih sezonah, kar zagotavlja celoletno zaposlitev in operativno prilagodljivost.

Razvoj spretnosti na področju trajnostnega razvoja:

Letovišča vlagajo v programe usposabljanja, da bi zaposlene opremila z znanji in spretnostmi na področju trajnostnih praks:

- ✓ Usposabljanje na področju okoljskega upravljanja: Izobraževanje zaposlenih o okolju prijaznih dejavnostih, kot sta varčevanje z energijo in zmanjševanje količine odpadkov.
- ✓ Pobude za izobraževanje gostov: Izobraževanje osebja za osveščanje obiskovalcev o trajnostnih prizadevanjih letovišča in o tem, kako lahko sodelujejo.

Tehnološko prilagajanje:

Vključevanje novih tehnologij zahteva posodobljena znanja in spretnosti:

- ✓ Zasneževanja in vzdrževanja: Osebe se usposablja za učinkovito upravljanje napredne opreme za zasneževanje, kar je ključnega pomena, saj so snežne padavine vse manj zanesljive.

¹⁵ Human resource management

- ✓ Sistemi za obnovljive vire energije: Zaposleni se učijo upravljati in vzdrževati naprave za obnovljive vire energije, kot so sončne plošče in vetrne turbine.

Ekonomski pritiski in delovna razmerja:

Finančni izzivi zaradi podnebnih sprememb vplivajo na dinamiko dela:

- ✓ Upravljanje stroškov: Zaradi naraščajočih operativnih stroškov, deloma tudi zaradi povečanega zasneževanja, si smučišča prizadevajo za učinkovitejše kadrovske rešitve.
- ✓ Pogajanja o delu: Gospodarski pritiski so privedli do delovnih sporov, ki poudarjajo potrebo po poštenih plačah in delovnih pogojih.

S proaktivnim prilagajanjem strategij HRM evropska smučarska središča želijo ohraniti operativno uspešnost in podpirati svojo delovno silo med izzivi, ki jih prinašajo podnebne spremembe.

Katere celoletne turistične programe v zimskih središčih že razvijajo v luči prilagajanja na podnebne spremembe

Evropska smučarska središča se vse bolj spreminjajo v celoletne destinacije in ponujajo različne poletne dejavnosti, da bi se prilagodila na podnebne spremembe in razširila svojo turistično privlačnost. Med pomembnejšimi primeri so:

Pustolovski športi in dejavnosti na prostem:

- Gorsko kolesarjenje in pohodništvo: Številna letovišča so razvila obsežne mreže poti za gorsko kolesarjenje in pohodništvo, ki v toplejših mesecih privabljajo ljubitelje pustolovščin. Letovišče Artouste v francoskih Pirenejih npr. ponuja pohodniške poti, dostopne iz jezera Lac d'Artouste, ki se povezujejo s pohodniško potjo GR 10.
- Vodni športi in velnes: Nekatera letovišča so uvedla vodne aktivnosti in velnes. Artouste je npr. investiral v objekte za vodne športe in velnes, da bi izboljšal svojo poletno ponudbo.

Kulturni dogodki:

- Festivali in koncerti: V letoviščih, kot je Verbier v Švici, se za privabljanje obiskovalcev odvijajo prireditve, kot je znani festival Verbier, ki poleti obogati kulturno krajino regije z nastopi klasične glasbe.

Krajinske in pristočasne dejavnosti:

- Sprehodi po ledenikih in vožnje s slikovitim vlakom: Na destinacijah, kot je ledenik Aletsch v švicarskih Alpah, so na voljo vodeni prehodi po ledeniku, ki obiskovalcem ponujajo edinstvena doživetja.
- Poleg tega letovišča, kot je Grindelwald v Švici, ponujajo razgledne vožnje z vlakom po železnici Jungfrauoch, ki ponujajo dihalno jemajoče gorske razglede.
- Edinstvene zanimivosti: Artouste ima najvišje ležečo ozkotirno železnico v Evropi, Petit train d'Artouste, ki vozi na nadmorski višini približno 2000 metrov in obiskovalcem v poletnih mesecih ponuja čudovit razgled na okoliško pokrajino.

Evropska smučarska središča se s širitvijo poletne ponudbe prilagajajo izzivom, ki jih prinašajo podnebne spremembe, zagotavljajo gospodarsko vzdržnost in obiskovalcem omogočajo raznolike možnosti za rekreacijo skozi vse leto.

Zaključek

Smučišča v EU se morajo prilagoditi s **tehnološkimi inovacijami, trajnostnim razvojem in razširitvijo ponudbe**. Prilagoditev na krajše in toplejše zime je nujna za dolgoročno konkurenčnost zimskega turizma. S preходом na **zeleno energijo, ekološki transport in celoletni turizem** lahko alpske in druge gorske regije ostanejo atraktivne destinacije tudi v prihodnosti.

Ob tem so nujno potrebne tudi spremembe upravljanja s človeškimi viri v organizacijah ter v turističnih regijah ter strateško iskanje novih privlačnosti ob spremenjenem obnašanju gostov.

Potrebne so nove oblike povezovanj v turističnih regijah, ki lahko le s skupnimi močmi v sodelovanju s smučišči gradijo nove turistične produkte, ki bodo zagotavljali dolgoročno preživetje in vitalnost gorskih območij v Alpah.

Podnebne spremembe močno vplivajo tudi na delovanje smučišč v Sloveniji. Zima 2023/2024 je bila najtoplejša v zadnjih 60 letih. Tudi v Sloveniji se smučišča prilagajajo z uvajanjem celoletnih turističnih produktov in inovativnih tehnoloških rešitev (zasneževanje, energetska učinkovitost ...), pri čemer so dobrodošla sredstva EU (Mehanizem za okrevanje in odpornost, strukturni skladi, drugi viri EU) ter prizadevanja države za ohranitev in razvoj smučišč.

Kljub tem prizadevanjem ostaja prihodnost zimskega turizma v Sloveniji negotova, saj podnebne spremembe še naprej vplivajo na snežne razmere in trajanje smučarske sezone. Zato je prilagajanje in iskanje trajnostnih rešitev ključnega pomena za ohranitev turistične dejavnosti v gorskih območjih.

Projekti, ki naslavljajo podnebne spremembe na smučiščih

Evropska smučarska središča proaktivno sodelujejo pri inovativnih projektih za reševanje izzivov, ki jih prinašajo podnebne spremembe. Med pomembnejšimi pobudami so:

1. BeyondSnow (PROGRAM ALPSKI PROSTOR):

Cilj projekta BeyondSnow je povečati družbeno-ekološko odpornost snežnih turističnih destinacij. V sodelovanju z desetimi pilotnimi območji v šestih alpskih državah projekt razvija trajnostne razvojne poti in prehodne procese za ohranitev ali povečanje privlačnosti teh regij za prebivalce in turiste. Dejavnosti vključujejo usposabljanje in ozaveščanje za vključevanje državljanov in nosilcev odločanja na različnih ravneh.

<https://alpine-space.eu>

2. PROSNOW:

PROSNOW je projekt programa Obzorje 2020, ki se je osredotočal na oblikovanje meteorološkega in podnebnega napovednega sistema, prilagojenega za upravljanje snega na smučiščih. To orodje zagotavlja natančne napovedi sezonskih snežnih padavin in temperatur, kar smučiščem omogoča optimizacijo zasneževanja in upravljanja virov ter s tem večjo odpornost na podnebne spremembe.

<https://cordis.europa.eu>

3. Smart Altitude (PROGRAM ALPSKI PROSTOR):

V okviru projekta Smart Altitude so se izvajala orodja za izboljšanje rabe energije in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov na alpskih smučiščih. Z razvojem orodij za sprejemanje odločitev za upravljavce smučišč in oblikovalce politik ter s testiranjem inovativnih tehničnih rešitev v štirih živih laboratorijih je projekt želel odpraviti razlike v teritorialnem upravljanju in upravljanju infrastrukture med zimskimi turističnimi destinacijami.

4. SnowRESolution:

Projekt SnowRESolution se je spopadal z izzivom toplejših zim z razvojem tehnologije, ki omogoča proizvodnjo visokokakovostnega snega pri temperaturah nad 0 °C v vseh vremenskih razmerah in brez kemičnih dodatkov. Ta inovacija je smučarskim središčem pomagala ohraniti obratovanje kljub manjšim snežnim padavinam in tako ublažiti vpliv podnebnih sprememb na zimski turizem.

<https://cordis.europa.eu>

Ti projekti ponazarjajo proaktivne ukrepe, ki jih evropska smučišča sprejemajo za prilagajanje in blaženje učinkov podnebnih sprememb, s čimer zagotavljajo trajnost zimskega turizma v regiji.

Pripravila:

mag. Helena Cvenkel

Viri:

- https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13683500.2017.1410110?utm_source=chatgpt.com
- https://www.theguardian.com/travel/2024/oct/12/fears-for-future-of-ski-tourism-as-resorts-adapt-to-thawing-snow-season?utm_source=chatgpt.com
- <https://ft.com>
- www.skisolutions.com
- https://as.com/deportes_accion/snow/grandvalira-presenta-las-novedades-para-la-temporada-2024-2025-n/?utm_source=chatgpt.com
- www.mdpi.com
- www.gov.si
- www.eu.com
- www.sto.si